ΣΑΒΒΑΤΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ.

ΤΕΥΧΟΣ Α'. Αριθ. 1. Σάββατον 31/12 Ἰανουαρίου 1878. Τιμὴ 3 χαρτόγροσα.

Κωνσταντινούπολις, 30/11 ἰανουαρίου.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΒΔΟΜΑΣ.

Λήγει τὸ ἔτος 1877, ἔτος αἱματηροτάτου πολέμου ὅστις, ἐξεταζόμενος κατὰ τὰς αἰτίας, τὰς περιπετειείας καὶ τὰ ἀποτελέσματα πολλὰς καὶ σπουδαίας θὰ καταλάβῃ σελίδας ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἱστορίᾳ τῆς Εὐρώπης καὶ ἰδίᾳ τῆς Ἀνατολῆς, ἧς τῶν λαῶν ῥιζικὴ ἐπίκειται μεταβολὴ τύχης, λήγει, λέγομεν, τὸ ἔτος τοῦτο ἐπὶ χρησταῖς ταῖς ἐλπίσι ταχείας εἰρηνεύσεως. Ἀδύνατον τῷ ἑβδομαδιαίῳ ἡμῶν φύλλῳ, οὗ αἱ σελίδες τοσοῦτόν εἰσι περιωρισμέναι, ἔστω καὶ μικρὰν νὰ περιλάβῃ σύνοψιν τῶν γεγονότων τοῦ λήγοντος ἔτους. Ὑπομιμνήσκομεν μόνον ὅτι ἤρξατο σὺν τῷ ναυαγίῳ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει συνδιασκέψεως, ἣν παρηκολούθησεν ἡ μετὰ τῆς Σερβίας εἰρήνη καὶ αἱ μετὰ τοῦ Μαυροβουνίου ναυαγήσασαι διαπραγματεύσεις, ὅτι ἐπῆλθον ἀκολούθως τὸ πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου, ἡ κήρυξις τοῦ ῥωσσοτουρκικοῦ πολέμου κατ' ἀπρίλιον, ἡ εἰς Ἀσίαν μέχρι Βαρδὲζ προέλασις τῶν Ῥώσσων κατὰ μάϊον, ἡ διάβασις τοῦ Δουνάβεως καὶ τοῦ Αἵμου κατ' ἰούνιον, ἡ ἐν Ἀσίᾳ ὑποχώρησις τῶν Ῥώσσων κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα, ἡ ἅλωσις τῆς Νικοπόλεως, αἱ ἐν Πλέβνᾳ νίκαι τοῦ Ὀσμὰν, ἡ ἐν Γεδικλὲρ μάχη ἐν Ἀσίᾳ, ἡ ἐν Κατσελγέβῳ νίκη κατ' ἰούλιον, ὅτε ἐμεσουράνησεν ὁ ἀστὴρ τῶν Ὀθωμανῶν, ἡ ὑποχώρησις τοῦ Γούρκου, αἱ ἀτυχεῖς ἐπιθέσεις κατὰ τῆς Σίπκας τοῦ Σουλεϋμὰν, ἡ μετοχὴ τῶν Ῥουμάνων εἰς τὸν ἐπιδρομικὸν πόλεμον, ἡ ὑποχώρησις τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ κατ' αὔγουστον, αἱ νέαι κατὰ τῆς Πλέβνας ἔφοδοι κατὰ σεπτέμβριον καὶ ἡ ἐπισίτισις αὐτῆς, ἡ περίζωσις τῆς Πλέβνας κατ' ὀκτώβριον καὶ ἡ φοβερὰ καταστροφὴ τοῦ Ἀλαδζᾶ δὰγ ἐν Ἀσίᾳ, ὁ παντελὴς ἀποκλεισμὸς τῆς Πλέβνας, ἡ καταστροφὴ τοῦ Δεβὲ μποϊνοῦ, ἡ ἅλωσις τοῦ Κὰρς, ἡ ἀπόκρουσις τοῦ σώματος τοῦ Ὀρχανιὲ καὶ ὁ ἀποδεκατισμὸς αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἡ ἅλωσις τῆς Πλέβνας κατὰ νοέμβριον, ἡ κήρυξις τοῦ σερβοτουρκικοῦ πολέμου, ἡ κατάληψις τῶν κατὰ τὴν Σοφίαν στενῶν καὶ ἡ δευτέρα τοῦ Αἵμου ὑπέρβασις κατὰ δεκέμβριον καὶ τελευταῖον αἱ περὶ ἀνακωχῆς ἐλπίδες καὶ λόγοι.

Ἡ τε πολιτικὴ καὶ ἡ στρατιωτικὴ κατάστασις ἀναγκάζουσι σήμερον τὴν Τουρκίαν νὰ ζητήσῃ τὴν ἀνακωχὴν καὶ νὰ στέρξῃ τὴν χωριστὴν εἰρήνην μετὰ τῶν Ῥώσσων. Καὶ περὶ μὲν τῆς στρατιωτικῆς καταστάσεως, ἀρκούντως εὔγλωττος εἶναι, νομίζομεν, ἡ ἀνωτέρω ξηρὰ τῶν γεγονότων ἔκθεσις, ἄλλως δὲ καὶ κατωτέρω ἀναπτυχθήσονται τὰ τελευταῖα γεγονότα. Ἡ δὲ πολιτικὴ κατάστασις ἐδικαίωσε τοὺς φόβους καὶ τὰς ἀμφιβολίας ἃς ἐξεφράζομεν ἐν τοῖς προγενεστέροις ἀριθμοῖς. Ἐναργῶς πλέον ἀπεδείχθη εἰς τὴν Τουρκίαν μετὰ τοὺς λόγους τοῦ λόρδου Καρναρβῶν, ὑπουργοῦ τῶν ἀποικιῶν τῆς Ἀγγλίας, καὶ μετὰ τὰς τελευταίας δηλώσεις τοῦ βρετανικοῦ ἀνακτοβουλίου ὅτι οὐδεμίαν εἶχε πλέον νὰ ἐλπίσῃ παρὰ τῆς Ἀγγλίας ὑλικὴν ἢ ἠθικὴν βοήθειαν καὶ ὅτι τοῦ λοιποῦ ὤφειλε νὰ

σκεφθῇ ἀποκλειστικῶς λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν τοὺς πόρους καὶ τὰ συμφέροντα αὐτῆς. Καὶ πῶς οὐχί, ἀφοῦ ὁ μὲν ἄγγλος ὑπουργὸς σαφῶς ἐδήλου ὅτι οὐδεὶς Ἄγγλος εἶναι τοσοῦτον μωρός, ὥστε νὰ πιστεύσῃ εἰς ἐπανάληψιν τοῦ κριμαϊκοῦ πολέμου, τὸ δὲ βρετανικὸν ἀνακτοβούλιον ἀπήντα εἰς μὲν τὴν Ῥωσσίαν ὅτι οὐδαμῶς ἀνθίσταται εἰς χωριστὴν εἰρήνην, ἐπιφυλασσόμενον μόνον τὸ δικαίωμα τοῦ μετασχεῖν τῆς ὁριστικῆς διακανονίσεως τοῦ ζητήματος, ἐὰν μάλιστα ἤθελον ἐγγιχθῇ τὰ τῆς Ἀγγλίας συμφέροντα; Πῶς οὐχί, ἀφοῦ ἐκ διαφόρων πηγῶν ἀγγέλλεται ὅτι αἱ παρασκευαὶ τῆς Ἀγγλίας ἀφορῶσι μόνον τὴν φρούρησιν τῶν συμφερόντων αὐτῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ καὶ ἄρχεται δίδουσα εἰς τὰς ἀνησυχούσας εὐρωπαϊκὰς δυνάμεις τὰς αὐτὰς περὶ Αἰγύπτου διαβεβαιώσεις, ἃς πρὸς τὸν ἀντιπρόσωπον αὐτῆς ἔδιδε περὶ Κωνσταντινουπόλεως πρὸ ἑνὸς ἔτους ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος;

Σκληρὰ ἄρα καὶ ἀμετάθετος ἐπεβλήθη τῇ τουρκικῇ κυβερνήσει ἀνάγκη ὅπως μεριμνήσῃ περὶ ἀνακωχῆς. Αἱ ἀμυντικαὶ γραμμαὶ τῆς Τουρκίας κατέπεσαν πᾶσαι σχεδὸν πλὴν τῆς τελευταίας, καὶ πρὶν ἢ ἐκτεθῇ εἰς τὸν περὶ τῶν ὅλων κίνδυνον ὤφειλε νὰ ἴδῃ ἂν ἐν τῇ γενικῇ ἀδιαφορίᾳ τῆς Εὐρώπης ἠδύνατο νὰ τύχῃ ἐπιεικῶν ὅρων παρὰ τοῦ νικητοῦ. Συμβούλια ἐπὶ τούτῳ ἐπανειλημμένα συνεκροτήθησαν, τέλος δὲ τὴν νύκτα τῆς τρίτης ἀπεφασίσθη νὰ αἰτηθῇ ἡ ἀνακωχή, ἐστάλησαν ἐντεῦθεν ἐπὶ τούτῳ ὁδηγίαι εἰς τοὺς στρατιωτικοὺς ἀρχηγοὺς καὶ τὴν ἐπιοῦσαν, τετάρτην, ἀπήρχετο ἐντεῦθεν εἰς τὸ ῥωσσικὸν στρατηγεῖον ὁ στρατηγὸς Μεχμὲτ Ἀλῆ πασσᾶς ἔχων τὴν εἰδικὴν ἀποστολὴν ὅπως διαπραγματευθῇ περὶ τῆς ἀνακωχῆς.

Ἀλλὰ ποῖοί εἰσιν οἱ αἰτηθησόμενοι παρὰ τῆς Ῥωσσίας ὅροι; Πόσαι αἱ περὶ εἰρήνης πιθανότητες; Δὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ προδικάσωμεν τὸ ζήτημα τοῦτο· ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ὅσα ἤδη ἐρρέθησαν περὶ τῶν σκληρῶν ὅρων τῆς τε ἀνακωχῆς καὶ τῆς εἰρήνης, οὓς ἀπαιτοῦσιν οἱ Ῥῶσσοι δὲν δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν τὸν οὐρανὸν ὅλως αἰθριάσαντα καὶ ἀπαίσιοι ἠχοῦσιν εἰς τὰ ὦτα ἡμῶν οἱ λόγοι τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου κατὰ τὴν πρώτην τοῦ ἔτους εἰς τοὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ «Ἀγνοοῦμεν τί θ' ἀπενέγκῃ ἡμῖν τὸ ἔτος 1878».

Βεβαίως ἡ κρίσιμος αὕτη ὥρα δὲν εἶναι κατάλληλος εἰς τὰς ἀντεγκλήσεις καὶ τὰς ἐπικρίσεις· θὰ ὑπάρχῃ εἰς τὸ μέλλον ὁ ἀποχρῶν καιρὸς ὅπως κριθῶσιν οἱ εὐθύνας ὑπέχοντες. Ἀλλ' οὐχ ἧττον δὲν δυνάμεθα νὰ ψέξωμεν τὸ ἐν τῇ Βουλῇ ἐξεγερθὲν ἐπὶ τοῖς παροῦσι δεινοῖς φιλόπατρι αἴσθημα, ἐξ οὗ βουλευταί τινες ὁρμώμενοι ἐζήτησαν παρὰ τῶν ὑπουργῶν ἐξηγήσεις. Αἱ ἐπερωτήσεις τῶν βουλευτῶν ἴσως ἐγένοντο ζωηρότερον τοῦ δέοντος, ἀλλ' οὐδεὶς ν' ἀρνηθῇ δύναται ὅτι βουλευταί τινες καὶ ἰδίᾳ ὁ τῆς Σμύρνης Ἐμὶν ἐφέντης ἡρμήνευσε πιστῶς τό τε ἄλγος τῶν ὁμοεθνῶν αὐτοῦ καὶ τὰς ἀπορίας αὐτῶν ἐπὶ τοῖς ἄχρι τοῦδε γενομένοις Ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς πέμπτης τῆς παρελθούσης ἑβδομάδος ὁ βουλευτὴς οὗτος ἐζήτησε λόγον ποῦ αἱ 600,000 στρατοῦ, ἃς ὁ βασιλικὸς λόγος πέρυσιν ἐπηγγέλλετο καὶ δι' ἃς ἡ Βουλὴ ἐδίδου πίστωσιν, ἀφοῦ παρετάχθησαν ἐν μὲν Εὐρώπῃ 170 τάγματα, ἐν δὲ τῇ Ἀσίᾳ 140, ποῦ ὁ στόλος καὶ διατί δὲν ἠδυνήθη νὰ τηρήσῃ τὸν ἀποκλεισμόν, ἀλλὰ τὰ σαθρὰ τῶν Ῥώσσων πλοῖα ἀναρπάζουσι τὰ τουρκικὰ παρὰ τὴν πρωτεύουσαν;

Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ βουλευτοῦ Σμύρνης ἐνισχυθέντες καὶ ὑπὸ ἄλλων προύκάλεσαν τὰς ἐξηγήσεις τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ναυτικῶν τὸ σάββατον, ἐξηγήσεις, ἐν αἷς, τό καθ' ἡμᾶς, δὲν ἐνοήσαμεν πῶς τὸ ἔρκος τῶν ὀδόντων αὐτοῦ ἐξέφυγον οἱ λόγοι ὅτι δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ τήρησις πραγματικοῦ ἀποκλεισμοῦ δι' ἐξ μόνον πλοίων. Αἱ ζωηρότεραι ἀνταπαντήσεις τῶν βουλευτῶν παρὰ μικρὸν προύκάλουν ὑπουργικὴν κρίσιν, τῶν ὑπουργῶν ὑποβαλόντων τὰς παραιτήσεις αὐτῶν τῷ ἄνακτι, ὅστις ὅμως καλῶς ποιῶν δὲν ἀπεδέξατο αὐτάς. Τὴν δευτέραν ὁ Ἐμὶν ἐφένδης διὰ πατριωτικῶν λόγων ὑπέδειξεν ὅτι δὲν εἶχε σκοπὸν οὔτε ἐγκλήσων οὔτε νὰ προκαλέσῃ κρίσιν, ἀλλ' ἁπλῶς νὰ γνωρίσωσιν οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ἔθνους τὴν ἀκριβῆ κατάστασιν καὶ τὰ καθήκοντα καὶ τὰς θυσίας ἃς ἐπιβάλλει. Ἀποφασισθείσης ἐπὶ τούτῳ μυστικῆς συνεδριάσεως τὴν ἐπιοῦσαν, τρίτην, οἱ ὑπουργοὶ ἔδωκαν τὰς ἀπαιτουμένας ἐξηγήσεις, ὁ μὲν πρωθυπουργὸς Ἐτὲμ πασσᾶς γενικώτερον, μερικώτερον δὲ ὁ ὑπουργὸς τοῦ πυροβολικοῦ Δαμὰτ Μαχμοὺτ πασσᾶς ἐξ ὀνόματος ἑαυτοῦ τε καὶ τοῦ ἀπουσιάζοντος ὑπουργοῦ τῶν στρατιωτικῶν Ῥεοὺφ πασσᾶ, παραστήσας ὅτι 575 τάγματα παρετάχθησαν ἤδη κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Ἐκ δὲ τῆς εἰς τὸ ὑπουργεῖον τοῦ πυροβολικοῦ χορηγηθείσης πιστώσεως τὸ ἥμισυ μόνον ἐδαπανήθη, καὶ ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν Σερβὲρ πασσᾶς, ἐκθεὶς τὴν πολιτικὴν κατάστασιν καὶ τὴν ἀπόφασιν περὶ ἀνακωχῆς, ἧς ἠγνόει εἰσέτι τοὺς ὅρους. Αἱ ἐξηγήσεις αὗται τῶν ὑπουργῶν ἐνεθάρρυναν ἐν μέρει τοὺς βουλευτὰς καὶ ἡ κρίσις ἀπεσοβήθη.

Ἐν τούτοις τὸ πνεῦμα τῆς μομφῆς ἐπεκράτησε καὶ κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς τετάρτης, τοῦ βουλευτοῦ Ἀργυροκάστρου κ. Χαρίτωνος αἰτήσαντος νὰ δοθῇ λόγος διὰ τὴν διαγωγὴν τῶν στρατηγῶν Σεβκὲτ καὶ Μεχμὲτ Ἀλῆ, ἣν θεωρεῖ ὡς παραίτιον τῆς πτώσεως τῆς Πλέβνας, πολλῶν δὲ ἄλλων βουλευτῶν καταμεμψαμένων τοῦ συμβουλίου τοῦ κράτους ὡς εἰσάγοντος νομ· σχέδια ἐπιψηφισθέντα περίπου καὶ παραιτίου γινομένου τῆς ἀπωλείας πολυτίμου χρόνου.

Ἡ πολιτικὴ τοῦ ὁμόρου βασιλείου τῆς Ἑλλάδος οὐδαμῶς μετεβλήθη, ὡς παρά τινων προελέγετο. Ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἐξακολουθεῖ τοὺς ἐξοπλισμοὺς καὶ τὰς παρασκευὰς αὐτῆς, ὅπως ἑτοίμη ᾖ πρὸς τὰς ἐνδεχομένας περιπετείας κατὰ τὴν λύσιν τῶν συνεχομένων μετὰ τοῦ πολέμου καὶ τῆς εἰρήνης παντοειδῶν ζητημάτων, ὧν πολλὰ ζωτικώτατά εἰσι διὰ τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος. Ἐπὶ τούτου καὶ ἐν Ἀθήναις ἐπανειλημμένα συγκροτοῦνται συμβούλια, ὁ δὲ βασιλεὺς Γεώργιος διὰ τῆς ἐπισκέψεως αὐτοῦ εἰς τὸ ἐν Χαλκίδι στρατόπεδον ἐξαίρει τὸ φρόνημα τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ.

Ἐπὶ τῇ προσωρινῇ ὀργανώσει τοῦ στρατοῦ τούτου ἐδαπανήθησαν 1,230,841 δραχμαί, κατὰ τὸν ἐσχάτως ὑποβληθέντα προϋπολογισμόν, ὅστις ὑπολογίζει διὰ τὴν ἐνεστῶσαν χρῆσιν τὰς μὲν προσόδους τοῦ κράτους εἰς 42, 859,970 δραχμὰς, τὴν δὲ δαπάνην εἰς 40, 802,176, ἤτοι περίσσευμα ἐκ 2,057,794 δραχμῶν.

Δύο λυπηρὰ ἀγγέλματα κλείουσι τὸ ἔτος τοῦτο. Τὸ πρῶτον ὁ θάνατος τοῦ περιφανοῦς ἰταλοῦ στρατηγοῦ Λαμάρμορα, ὅστιν ἦγε τὸν σαρδικὸν στρατὸν ἐν Κριμαίᾳ καὶ τοὺς ἰταλικοὺς στρατοὺς ἐν Σολφερίνῳ καὶ ἐν Κουστότσᾳ, ἀποθανόντος τῇ 24/5 ἰανουαρίου, τὸ δὲ δεύτερον ὁ θάνατος τοῦ Βίκτορος Ἐμμανουὴλ, τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς ἰταλικῆς ἑνότητος καὶ πρώτου ἐν Ῥώμῃ βασιλέως τῆς ἡνωμένης Ἰταλίας, ἀποθανόντος τὴν 28/9 ἰανουαρίου, τὴν αὐτὴν κατὰ παράδοξον σύμπτωσιν ἡμέραν καθ' ἣν πρὸ πέντε ἐτῶν ἀπέθνησκεν ἐξόριστος ἐν Σισλεχούρστῃ ὁ μέχρι μέν τινος συναθλητής, εἶτα δ' ἀντίπαλος αὐτοῦ Ναπολέων ὁ Γ'.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΕΒΔΟΜΑΣ.

Ἀπαισίας διὰ τὴν ὀθωμανικὴν ἄμυναν εἰδήσεις ἐκόμισεν ἡμῖν ἡ ἑβδομὰς αὕτη. Οἱ τελευταῖοι φραγμοὶ τῆς ἐπὶ Θρᾴκην ῥωσσικῆς ἐπιδρομῆς κατέπεσαν καὶ ἀθρόα τὰ ῥωσσικὰ στίφη εἰσελαύνουσι τὰ μὲν ἐν τῇ δυτικῇ Θρᾴκῃ παρὰ τὸ Ταταὰρ παζαρτζὶκ, τὰ δὲ ἐν τῇ βορείῳ παρὰ τὴν Ἐσκὶ Ζαγαρὰν καὶ τὴν Γενὶ Ζαγαράν. Ἡ τουρκικὴ ἄμυνα, ἥτις τοσοῦτον διεκρίθη ἐν Βουλγαρίᾳ δὲν ἐφάνη. οὐκ οἴδαμεν ἔτι ὅπως, ἀξία ἑαυτῆς ἐν Θρᾴκῃ, οὐδ ἴσχυσε νὰ κρατήσῃ ἐπὶ πολὺ τοὺς ἀνυπερβλήτους λογιζομένους φραγμοὺς τοῦ δυτικοῦ καὶ τοῦ ἀνατολικοῦ Αἵμου.

Ἀγνοοῦμεν εἰσέτι ἐκ τίνος γεγονότων φορᾶς ὁ στρατὸς τῆς Σοφίας ἐξηναγκάσθη νὰ ἐγκαταλίπῃ τὰς ἐν Καμαρλὶ θέσεις αὐτοῦ, ἔνθα ὁ Αἵμος εἰς ὕψος αἰρόμενος δισχιλίων ποδῶν ἀνυπέρβλητός ἐστιν ἐπιδρομικῇ δυνάμει καὶ διὰ μικρᾶς ἔτι ἀμύνης. Δυνάμεθα ὅμως

εἰκάσαι ἐκ τῶν ἀτελῶν πληροφοριῶν, ἃς τὰ ἐπίσημα τηλεγραφήματα δίδουσιν, ὅτι περιστροφική τις κίνησις προὐκάλεσε τὴν ἐκκένωσιν τοῦ Καμαρλὶ καὶ ἡ ὑπὸ τῶν Ῥώσσων κατάληψις θέσεων, αἵτινες ἀνεπίβατοι λογιζόμεναι, κατὰ τὴν ἀφελῆ ὁμολογίαν στρατηγῶν τινων, δὲν ἐξησφαλίσθησαν δεόντως.

Ἡ ἐκκένωσις τοῦ Καμαρλὶ καὶ ἡ εἰς Πετρὶτς πρὸς νότον τῆς Σλατίτσας ὑποχώρησις ἤρξατο τὴν 19/31 δεκεμβρίου, μέγαν δὲ διέδραμεν ὁ ὑποχωρῶν τουρκικὸς στρατὸς κίνδυνον παντελοῦς κυκλώσεως καὶ ὀλεθρίας καταστροφῆς, κίνδυνον, ἀφ'οὗ ἐλυτρώθη ἰδίᾳ διὰ τῆς ἱκανότητος τοῦ Βαϊκερ πασσᾶ, ὅστις ἄγων τὴν ὀπισθοφυλακὴν ἐπροστάτευσε διὰ καρτερικῆς πανημέρου ἀμύνης τὴν ὑποχώρησιν ταύτην. Ἀλλὰ καὶ οὕτω ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλίπῃ ἐκ τῶν 39 αὐτοῦ τηλεβόλων τὰ 10, καθὸ κατὰ πόδας ὑπὸ τῶν ῥωσσικῶν στρατευμάτων ἀκολουθούμενος.

Μόλις ἀφικόμενος εἰς Πετρὶτς ὁ ὀθωμανικὸς στρατὸς προσεβλήθη τῇ 21/ε καὶ μετὰ μάχην μὴ ἀποκλίνασαν ὑπὲρ τῶν ὀθωμανικῶν ὅπλων ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ αὖθις πρὸς νότον τοῦ Ὀτλούκιοϊ, τὴν πρώτην ἑστίαν τῆς βουλγαρικῆς ἐπαναστάσεως, κατ' ἀπρίλιον τοῦ 1876 ἔτους. Καὶ δὲν ὑπάρχουσι μὲν ἔτι εἰδήσεις τί ἐγένετο μετὰ τὴν δευτέραν ταύτην ὑποχώρησιν, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι καὶ τρίτη τοιαύτη ἐγένετο, καθόσον ἀγγέλλεται ὅτι οἱ Ῥῶσσοι τετράωρον ἀπεῖχον ἀπὸ Τατὰρ παζαρτζὶκ ὁδόν.

Αἱ ὑποχωρήσεις αὗται ἐπήνεγκον καὶ τὴν τῆς Σοφίας ἐκκένωσιν, τὰ δὲ ῥωσσικὰ στίφη ἀθρόα ἐξεχύθησαν καθ' ἅπασαν τὴν ἀπὸ Σοφίας καὶ Ἰχτιμὰν ὁδὸν καὶ προήλασαν μέχρι Σαμακοβίου, ὅπερ ἐκινδύνευε νὰ καταληφθῇ ἢ καὶ κατελήφθη.

Ἡ ἀτυχὴς τοῦ δυτικοῦ Αἵμου ἄμυνα προὐκάλεσε κατὰ μὲν τὰς ἀρχὰς τῆς ἑβδομάδος τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ Σουλεϋμὰν πασσᾶ ἀπὸ τῶν καθηκόντων τῆς ἀρχιστρατηγίας, ἀνατεθέντων τῷ ὑπουργῷ τῶν στρατιωτικῶν Ῥεοὺφ πασσᾷ, ἐσχάτως δὲ καὶ τὴν παντελῆ αὐτοῦ ἀνάκλησιν ἀντικαταστάντος ἐν τῇ ἀμύνῃ τοῦ Αἵμου ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ πασσᾶ. Οἱ ἀτυχεῖς κάτοικοι τῶν περὶ Σοφίαν καὶ Σαμακόβιον μερῶν πανοικεὶ ἤρξαντο μεταναστεύοντες, ἐννεακισχίλιοι δὲ τούτων εὑρίσκοντο ἐσχάτως ἐν Τατὰρ παζαρτζὶκ ἐξ ἐφόδου τὰς σιδηροδρομικὰς ἁμαξοστοιχίας καταλαμβάνοντες ὅπως διασωθῶσιν εἰς Ἀδριανούπολιν ἢ Κωνσταντινούπολιν.

Τούτων κατὰ τὸν δυτικὸν Αἵμον γινομένων, οἱ Ῥῶσσοι νέαν παρεσκεύαζον διάβασιν τοῦ ἀνατολικοῦ Αἵμου. Ἤδη ἀπόπειρα τοιαύτης διαβάσεως ἐγένετο ἀπὸ τῆς παρελθούσης ἑβδομάδος κατὰ τὴν πάροδον Τρωγιὰν πρὸς βορρᾶν τῆς Φιλιππουπόλεως. Ἀλλ' ἡ ἀπόπειρα αὕτη ἦν ἴσως ἁπλοῦς ἀντιπερισπασμός ἡ δὲ ἀληθὴς διάβασις ἔμελλε νὰ γείνῃ ἐκ τῶν παρὰ τὴν Σίπκαν παρόδων. Ἤδη ἀπὸ τῆς παρελθούσης ἑβδομάδος ληγούσης προσεβλήθη ὑπὸ τῶν Ῥώσσων τὸ Ἀχμετλὶ, πλησίον τῆς Ἑλένας, ἐπίκαιρος θέσις καθὸ δεσπόζουσα πρὸς βορρᾶν τοῦ Χαΐν μπογάζ καὶ τῶν παρ' αὐτὸ παρόδων, ταὐτοχρόνως δὲ διήρχοντο τὸν Αἷμον διὰ τῆς παρόδου Τριάβνου καὶ ἄλλων ῥωσσικὰ τάγματα, ἅπερ ἀνέρχονται ἤδη λέγεται, εἰς 60. Ἡ ῥωσσικὴ αὕτη στρατιὰ κατέλαβε τὸ Μουχλὶς, ἐκεῖθεν δὲ ὁρμωμένη τὸ Καζανλὶκ προσέβαλεν ἐκ τῶν νώτων τὸν τουρκικὸν στρατὸν τῆς Σίπκας. Καὶ δὲν ἠγγέλθη μὲν ἔτι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐκεῖ συγκροτηθείσης μάχης, ἀλλὰ γινώσκομεν ἤδη ὅτι ἐκ Καζανλὶκ οἱ Ῥῶσσοι προελάσαντες ὑπερέβησαν ἤδη τὴν Ἐσκὶ Ζαγαρὰν καὶ διευθύνοντο πρὸς τὴν Γενὶ Ζαγαρὰν, σταθμὸν τῆς ἀπὸ Ἀδριανουπολεως εἰς Ὑάμπολιν σιδηροδρομικῆς γραμμῆς.

Πανοικεὶ ὡς ἐκ τούτου ἤρξατο ἐν τῇ ἀνατολικῇ Θρᾴκῃ ἡ μετοικεσία. Δεκακισχίλιαι περίπου οἰκογένειαι ἔκ τε Ἀδριανουπόλεως καὶ ἐκ τῶν πέριξ συνελθοῦσαι ἀνέμενον ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ὅτως ἀπέλθωσιν ἀλλαχοῦ, 600 δὲ ἢ 700 ψυχὰς φέρει ἀπὸ τεσσάρων ἤδη ἡμερῶν καθ' ἑκαστην ὁ σιδηρόδρομος.

Ἡ κατάστασις αὕτη τῶν πραγμάτων ἐκτὸς τῆς περὶ ἀνακωχῆς μερίμνης, περὶ ἧς ἐν τῇ πολιτικῇ ἡμῶν ἑβδομάδι λόγος γίνεται, ἐγέννησε καὶ τὴν μέριμναν περὶ ἀμύνης τῆς πρωτευούσης ἐν περιπτώσει ἀποτυχίας τῆς ἀνακωχῆς. Ἐπὶ δὲ τούτῳ μετέβη τὴν τετάρτην πρὸς ἐπιθεώρησιν τῶν ἐν Τσατάλδζᾳ, Χενδέκκιοϊ, Δέρκοις ὀχυρωμάτων τῆς πρωτευούσης ὁ ὑπουργὸς τοῦ πυροβολικοῦ Δαμὰτ Μαχμοὺτ πασσᾶς μετὰ πολλῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν τοῦ ἐπιτελείου.

Ἐκ τῶν σερβικῶν μεθορίων καὶ περὶ τῶν σερβικῶν προελάσεων ἐκτὸς ἀσημάντων ἀψιμαχιῶν οὐδὲν ἕτερον ἠγγέλθη τὴν ἑβδομάδα ταύτην, ἢ ἡ ὑπὸ τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων ἀνάκτησις τῇ 26/7 μετὰ διήμερον πεισματώδη μάχην τῆς πόλεως Κουρσουμλοὺ, πρὸς δυσμὰς τῆς Νύσσης κειμένης. Ἀλλ'ὡς ἐξ ἰδιωτικῶν τινων ἐξάγεται εἰδήσεων, ἀφ'ἑτέρου οἱ Σέρβοι συνενωθέντες μετὰ τῶν Ῥουμάνων ἀπέκλεισαν ὁλοσχερῶς τὴν Βιδύνην, ἐνῷ ταὐτοχρόνως προήλασαν ἀρκούντως πρὸς νότον τῆς Λέσκοβατς πρὸς τὴν Πριστίναν καὶ εἰς ἱκανὰ ἐπέδραμον σημεῖα τοῦ νομοῦ Κοσσυφοπεδίου.

Ἐν ταῖς λοιπαῖς χώραις τοῦ πολέμου ἔν τε Εὐρώπῃ καὶ ἐν Ἀσίᾳ ἡ θέσις διατελεῖ σχεδὸν στάσιμος.

Τὸ πλοῖον *Μερσίνα*, οὗ τὴν ὑπὸ ῥωσσικοῦ καταδρομικοῦ σύλληψιν ἠγγείλαμεν ἐν τῷ προηγουμένῳ ἡμῶν ἀριθμῷ, συνελήφθη τὴν 13/25 μεταξὺ Παρθενίου καὶ Ἀμάστρας κατὰ τὰς ἀσιατικὰς ἀκτὰς τοῦ Εὐξείνου. Ἔφερε δὲ κατ' ἀπογραφὴν 785 στρατιώτας, 4 ἀνωτέρους ἀξιωματικοὺς, 9 ὑποδεεστέρους, 12 γυναικόπαιδα, 808 δέγκια ἐμπορευμάτων, 216,270 γρόσια εἰς χρηματοδέματα καὶ λοιπά.

Μεθ' ὅλας τὰς περὶ ἀνακωχῆς πιθανότητας, ἡ Ῥωσσία πρὸς ἀποσόβησιν τῆς ἐπεμβάσεως τῆς Ἀγγλίας μεγίστας ποιεῖται παρασκευάς. Διετάχθη, λέγεται, ἡ ἐπὶ πόλεμον πρὸς νότον κίνησις 250,000 ἀνδρῶν, ὁ σχηματισμὸς νέου στρατοῦ ἐν Βαλτικῇ ἐξ 90,000 ἀνδρῶν, παρηγγέλθησαν δὲ 200,000 τυφέκια ἐν Βερολίνῳ καὶ 60 τορπιλλοφόρα πλοῖα ἐν Φιούμῃ. Οὕτω, φαίνεται, πρόκειται νὰ ἐφαρμοσθῇ ἅπαξ ἔτι τὸ ἀξίωμα: Si vis pacem, para bellum.

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ

1877.

Γεγονὸς μέγα, ὁ ἀνὰ τὴν ἀνατολικὴν Εὐρώπην μαινόμενος ῥωσσοτουρκικὸς πόλεμος, ἀναποσπάστως ἐν τῇ ἱστορίᾳ συνδέεται μετὰ τοῦ φθίνοντος ἔτους 1877.

Τὸ λῆγον τοῦτο ἔτος μίαν ἔτι ἡλικίας μονάδα προστίθησιν εἰς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ τοῦ παρόντος δὲ εἰς τὸ παρελθὸν καὶ τοῦτο συγκαταριθμεῖται. Ἐν τούτοις φοβερὰ παρατείνεται εἰσέτι ἡ ἀνθρωποκτόνος πάλη, ὡς δ' εἰκὸς ἐκ βάθρων σαλεύουσα αὕτη πᾶν πολιτικὸν καὶ ἐμπορικὸν οἰκοδόμημα, τοῖς ἐπιζῶσι θνητοῖς ἀνεξιτήλους ἐγκαταλείπει τὰς πρὸς τὸ 1877 συνδεομένας λυπηρὰς ἀναμνήσεις.

Κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔτους προδήλον ὁσημέραι καθίστατο ὅτι αἱματηροτάτου ἀγῶνος ἡ συγκρότησις ἐπέκειτο, τοῦτο μὲν ἕνεκα τῆς τῶν Ῥώσσων προθέσεως ὅπως ὅσον ἔνεστι τὸν κύκλον τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας μειώσωσι, τοῦτο δὲ ἕνεκα τοῦ τῶν Τούρκων πόθου ὅπως ὅσον τάχος τὸ τῆς ἀναμίξεως εἰς τὰ ἐσωτερικὰ πράγματα τῆς Τουρκίας δικαίωμα τῶν Φράγκων ὁριστικῶς ἀποποιηθῶσιν. Ἐπέκειτο λοιπὸν ἡ σύγκρουσις, καὶ ὅμως οὐδόλως προέβλεπον αὐτὴν ἐκεῖνοι οἵτινες καὶ λόγῳ συμφέροντος καὶ λόγῳ καθήκοντος ὤφειλον νὰ προίδωσι τὰ κατ' αὐτήν. Ἐν τούτοις μῆνας ἐξ πρὸ τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου, ἡ Α.Μ. ὁ αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν διὰ διατάγματος αὐτοῦ ἐπέτασσε τὴν ἐπὶ πόλεμον κίνησιν τῶν πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ ἀγῶνος προορισθέντων στρατευμάτων, τὰ δὲ γεγονότα ἀπέδειξαν ἔκτοτε ὅτι Ἀλέξανδρος ὁ Β', εὐαρίθμους ἐν ἀρχῇ τῆς ἀποφασισθείσης πάλης παρασκευάσας ἀγωνιστὰς, καὶ τὸ ποιὸν τοῦ ἀγῶνος καὶ τὴν σημασίαν τῆς ἐπιχειρήσεως παντελῶς ἠγνόει. Ἀτύχημα ἦν τοῦτο καὶ διὰ τὴν Ῥωσσίαν καὶ διὰ τὴν Τουρκίαν καὶ διὰ τὴν Εὐρώπην ὅλην, διότι πᾶσιν ὠφέλιμος ἦτο ἡ τοῦ πολέμου ὅσον ἔνεστι βραχεῖα παράτασις.

Ἡ πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ ἀγῶνος προορισθεῖσα καὶ διατυμπανισθεῖσα κατὰ τὴν ἔναρ-

ξιν αὐτοῦ ῥωσσικὴ δύναμις φοβερὰ ἦν ὡς πρὸς τὸ ποσὸν μόνον ἐπὶ τοῦ χάρτου· *στρατὸς δρῶν*, *στρατὸς Ὀδησσοῦ*, Κοζάκων συντάγματα, ἀκροβολισταί, σκαπανεῖς, ναῦται, δραγόνοι, οὐσάροι καὶ ἄλλοι, πάντες οὗτοι ἐλέγοντο τότε συμποσούμενοι εἰς 300χιλιάδας μαχητῶν, βραδύτερον ὅμως ἐναργῶς ἀπεδείχθη ὅτι ἐκτάκτως ἀραιαὶ ἦσαν αἱ τάξεις τῶν ῥώσσων ἐκείνων πολεμιστῶν, ἀμφίβολον δ' ἀπέβη κατὰ τὴν τοῦ Δουνάβεως διάβασιν ἐὰν πλείονες τῶν 200,000 Μοσχοβιτῶν διέβησαν τὸν Προῦθον, καί, κατὰ τὸν κ. A. Forbes—καλῶς εἰδότα τὰ κατὰ τὸν ὑφιστάμενον πόλεμον — ἀπίθανον ὅλως τυγχάνει, ὅτι Ῥῶσσοι πλείονες τῶν 170,000 διῆλθον τὴν Ῥουμανίαν πρὸ τοῦ τέλους τοῦ ἰουνίου.

Ἡ μεγάλη δύναμις τοῦ βορρᾶ, εἰς μέγαν ἐν ἀρχῇ ἀποδυθεῖσα ἀγῶνα μετὰ στρατοῦ εὐαρίθμου, ἡπατήθη ἄρά γε ὡς πρὸς τὸ ποιὸν καὶ τὸ ποσὸν τῶν προσελευσομένων ἀντιπάλων, ἢ δι' ἐπιδεικτικῆς εἰς Ῥουμανίαν καθόδου τῶν Μοσχοβιτῶν ἐσκόπει κυρίως τὴν ἐκφόβισιν τῶν Τούρκων καὶ τὴν ἐπίτευξιν τῶν πόθων αὐτῆς; Ζήτημα τοῦτο, δεκτικὸν μὲν συζητήσεως, ἀλλ' οὐδόλως ἀλλοιοῦν τὰ ἐκ τοῦ προμνησθέντος μεγάλου κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην σφάλματος προσγενόμενα ἀποτελέσματα.

Τὸ ἀπαράσκευον τῶν ἀμυντικῶν δυνάμεων τῆς Τουρκίας κατὰ τὴν ἔναρξιν τῶν ἐχθροπραξιῶν, ἡ ὑπεροχὴ τοῦ στρατιωτικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Ῥωσσίας, τὰ ἐκ τοῦ σερβικοῦ πολέμου κατὰ τὸ δοκοῦν ἐξαχθέντα συμπεράσματα, ἡ σχεδὸν ἀναιμωτεὶ ἐπιτευχθεῖσα διάβασις τοῦ Δουνάβεως, ἡ εὐχερὴς τέλος ἅλωσις τοῦ Τορνόβου ἐνίσχυσαν πρὸς καιρὸν παρὰ τοῖς Ῥώσσοις τὸ πρὸ τοῦ πολέμου φρόνημα ὅτι ἀσήμαντος σχεδὸν ἡ τῶν Τούρκων ἀμυντικὴ δύναμις καὶ ὅτι ἁπλῆ ἐπίδειξις στρατιωτικὴ ἤρκει ὅπως πτοηθῇ μὲν ἡ Τουρκία, ἐπιτευχθῶσι δὲ οἱ τῶν Μοσχοβιτῶν πόθοι. Καὶ ὅμως διεσκεδάσθησαν μετ' ὀλίγον τὰ ῥωσσικὰ ἐκεῖνα ὄνειρα. Ὁ παρὰ τῆς Υ. Πύλης διορισμὸς εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ πεπειραμένων στρατηγῶν, ἡ μετ' οὐ πολὺ διατράνωσις τῶν στρατιωτικῶν ἀρετῶν τῶν τούρκων πολεμιστῶν, ἡ ἐν Πλέβνᾳ ἐπικαιροτάτη συγκέντρωσις πολυαρίθμου καὶ μαχιμωτάτης δυνάμεως ὑπὸ τὸν δεξιώτατον τῶν τούρκων στρατηγῶν Ὀσμὰν πασσᾶν, τὰς ἀνὰ τὴν Θρᾴκην πλανωμένας φάλαγγας τοῦ στρατηγοῦ Γούρκου ἠνάγκασαν ἀθρόας καὶ ἐν σπουδῇ νὰ ἐπανακάμψωσιν ἐκεῖθεν τοῦ Αἵμου.

Ἐν ὑπερμεσοῦντι ἰουλίῳ ἡ τῆς Τουρκίας ἀμυντικὴ ἰσχύς, ὡς ἀπὸ ληθάργου ἀνανήψασα, σημεῖα ἔδωκε ζωτικότητος οὐ τῆς τυχούσης, μετὰ δὲ τὴν πρὸ τῆς Πλέβνας αἱματηρὰν ἐκείνην ἀπόκρουσιν τῶν ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς Σχαχοφσκόην καὶ Κροῦδνερ ῥωσσικῶν λεγεώνων, ὁ πρὸ τῆς Πλέβνας συμμαχικὸς στρατός, τὸ ἐν τῇ παρόδῳ τῆς Σίπκας στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα, ἡ ὑπὸ τὸν μέγαν δοῦκα διάδοχον στρατιὰ τὸν ἔσχατον διέτρεχον κίνδυνον, διότι οὐ μόνον ἀραιαὶ ἦσαν αἱ τάξεις αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ διοίκησις ἐμπεπιστευμένη ἦτο εἰς ἄνδρας ὁμολογουμένως ἀναρμοδίους. Ἡ ἱστορία τῶν ῥωσσικῶν ἀποτυχιῶν, ἀπὸ τοῦ πρὸ τῆς Πλέβνας αἱματηροῦ δράματος τῆς 19/31 ἰουλίου καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τῆς τρίτης ἀποκρούσεως τῶν Μοσχοβιτῶν κατὰ τὴν 30/11 σεπτεμβρίου, ἀρχὴν κυρίως ἔχει τὰς προμνησθείσας αἰτίας· τούτου δ' ἕνεκα πολλὴ ἔκτοτε κατεβλήθη φροντὶς ὅπως καὶ στρατηγοὶ δεδοκιμασμένης πείρας ἀντικαταστήσωσι τοὺς ἀπομακρυνθέντας ἀνικάνους καὶ ἐπικουρίαι σημαντικαὶ κατέλθωσιν εἰς ἀρωγὴν τοῦ μαχομένου στρατοῦ.

Δυστυχῶς ἀδύνατον εἰπεῖν τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τῶν ἀπολειφθέντων ἀμυντικῶν μέσων τῆς Τουρκίας. Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς ὑπὸ τοῦ γενναίου καὶ δεξιοῦ τούρκου στρατηγοῦ κλεισθείσης βουλγαρικῆς πολίχνης, ἐφθάρη τὸ ἄνθος τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ τῆς Τουρκίας, ἀνεπιστρεπτεὶ δ' ἴσως συναπώλετο καὶ ἡ κατὰ τὴν ἐπιτυχῆ ὑπὲρ τῶν τουρκικῶν ὅπλων ἀνέλιξιν τοῦ πρὸ τῆς Πλέβνας αἱματηροῦ δράματος παρεχομένη εὐκαιρία ὅπως τελεσφόρως ἴσως προσκτηθῶσι τότε αἱ συμπάθειαι κράτους ἢ κρατῶν τινων τῆς νῦν οὐδετέρας Εὐρώπης. Ἐν τούτοις, ὡς τὰ πράγματα ἔχουσιν ἤδη, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὄγκος μέγας ἐπιδρομικὸς — καίτοι πλείω τῶν ὀγδοηκοντακισχιλίων αὐτοῦ ἀπώλεσε — διὰ νέων ὁσημέραι στοιχείων μεγαλύνεται καὶ ῥιγδαῖον παρασκευάζει τὸν ἐπὶ τὰ θρακικὰ πεδία κατακλυσμόν, ἀφ' ἑτέρου δὲ σπουδαίως ἐξησθένησαν καὶ ἀνίσχυροι πρὸς ἀναχαίτισιν τοῦ ἐπελευσομένου χειμάρρου ὑπὸ τῶν εἰδότων κρίνονται οἱ πρὸς τοῦτο τεταγμένοι φραγμοί.

Οἱ στρατοὶ οὐδόλως αὐτοσχεδιάζονται, ἀλλ' ἐπιστημονικῶς συγκροτοῦνται καὶ πνεύματι στρατιωτικῷ ἐκπαιδεύονται, ἐξάλλος δὲ πατριωτισμὸς ἐν τῇ ἐξάψει αὐτοῦ ἀντὶ στεφάνων στρατιωτικῶν παρασκευάζει τὸ πλεῖστον καταστροφὰς ἀσκόπους. Τὴν ἱστορικὴν ταύτην

ἀλήθειαν μαρτυρεῖ καὶ ἡ τύχη τοῦ κατὰ τὸν τελευταῖον γαλλογερμανικὸν πόλεμον *στρατοῦ τοῦ Λείγηρος*. Περιτταὶ αἱ τῶν ἀνθρώπων ἑκατόμβαι ἐν τέλει τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, τοῦ κατ' εὐφημισμὸν ἴσως *αἰῶνος τοῦ πολιτισμοῦ*. Χάριν τῆς ἀλληλοκτονούσης ἀνθρωπότητος ἀπὸ τοῦ παρόντος εἰς τὸ παρελθὸν ἃς συγκαταριθμηθῶσι καὶ αὗται μετὰ τοῦ ἔτους 1877. Εὐκταῖον τοῦτο.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ.

Μικρὸν πρὸ τῆς τελευταίας τριακονταετίας διελαλήθη ὅτι ὁ ἐπὶ ἡμίσειαν ὅλην ἑκατονταετηρίδα παραδεδεγμένος ὑπολογισμὸς περὶ τῆς ἀφ' ἡμῶν ἀποστάσεως τοῦ Ἡλίου ἀντικατέστη δι' ἄλλου σπουδαίως ἐλαττοῦντος τὸν τέως παραδεδεγμένον ἀριθμόν. Κατὰ τοὺς νεωτέρους ὑπολογισμούς, τὸ ἐξ 95 ἑκατονταχισμυρίων μιλίων μεταξὺ ἡμῶν καὶ τοῦ Ἡλίου διάστημα σπουδαίως συνετμήθη καταβιβασθὲν εἰς 91 καὶ $^1/_2$ μόνον ἑκατονταχισμύρια, δηλαδὴ κατὰ τὸ ἓν τριακοστὸν περίπου τοῦ ὅλου. Ἡ ἀλλαγὴ αὕτη σπουδαιοτάτην συνεπήγαγεν ἀλλοίωσιν τῶν περὶ τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος ἰδεῶν ἡμῶν. Τινὲς ἀγνοοῦντες τὴν ἐνυπάρχουσαν σχέσιν τῆς ἀποστάσεως τοῦ Ἡλίου πρὸς τὰς κινήσεις τῆς Γῆς, ὑπέθεσαν ὅτι πράγματι ἐπῆλθεν ἀλλοίωσίς τις λίαν σπουδαία. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ὑπελογίσθη ἡ πρώτη ἀπόστασις, ἡ μεγαλειτέρα, ἀπὸ τοῦ 1762 δηλαδὴ ἔτους, ἡ Γῆ, κατὰ τὰς ὑποθέσεις αὐτῶν, ἐπλησίασε κατὰ τέσσαρα ἑκατοντακισμύρια μιλίων πρὸς τὸν Ἥλιον. Ἀλλ' ἐὰν τοιοῦτό τι ἐγένετο, ἐὰν δηλαδὴ ἐν διαστήματι 90 ὡς ἔγγιστα ἐνιαυτῶν ἡ ἀπόστασις τῆς Γῆς ἀπὸ τοῦ Ἡλίου συνετμήθη κατὰ τὸ ἓν περίπου τριακοστόν, κατὰ φυσικὸν λόγον μετὰ 2,500 περίπου ἔτη ὁ πλανήτης ἡμῶν θέλει πέσει ἐπὶ τοῦ Ἡλίου, πολὺ δὲ πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης, αἰτίᾳ τῆς ἐκ τῆς προσεγγίσεως πρὸς τὸν Ἥλιον αὐξούσης θερμότητος. Ἤθελεν ἀφανισθῆ πᾶσα ψυχὴ ζῶσα ἐπ' αὐτοῦ. Εὐτυχῶς ὅμως καταπεπιεσμενωτάτας ἔχομεν ἀποδείξεις περὶ τοῦ ὅτι οὐδεμία ἀλλοίωσις ἀποστάσεως ἔλαβε χώραν. Μαθηματικῶς ἀποδεδειγμένον ἐστὶν ὅτι, ἐὰν ἡ ἀπὸ τοῦ Ἡλίου τῆς Γῆς ἀπόστασις ἐμειοῦτο κατὰ τὸ ἓν τριακοστόν, ἤθελεν ἐπέλθει καὶ ἀνάλογος μείωσις τοῦ ἐνιαυτοῦ· ἠθέλομεν δηλαδὴ ἔχει τὸ ἔτος μικρότερον κατὰ 18 ἡμέρας. Ἀλλ' ἡμεῖς καλῶς ἐπιστάμεθα ὅτι ἀπὸ δύο χιλιάδων περίπου ἐνιαυτῶν οὐδὲ κατὰ λεπτὸν παρήλλαξεν ἡ διάρκεια τοῦ ἔτους. Καὶ ὅμως λίαν σπουδαῖαί εἰσιν αἱ ἐκ τοῦ ὑπολογισμοῦ τοῦ μειοῦντος τὴν ἀπόστασιν τοῦ Ἡλίου προερχόμεναι διαφοραί. Ὁ περὶ τοῦ ὄγκου τοῦ Ἡλίου ὑπολογισμὸς καταβιβάζεται ἀπὸ 1,400 χιλ. φορὰς τὸν ὄγκον τῆς Γῆς, εἰς 1,250,000 μόνον φορὰς, δηλαδὴ κατὰ 150,000 φορὰς ὡς ἔγγιστα. Ἡ μάζα αὐτοῦ ἥτις τὸ πρὶν ὑπελογίζετο κατὰ 355 χιλ. φορὰς μεγαλειτέρα τῆς μάζης τῆς Γῆς, ὑπελογίσθη νῦν 316,000 μόνον φορὰς ὑπερέχουσα αὐτῆς· δηλαδὴ μικροτέρα τῆς ἀρχήτερον ὑπολογιζομένης κατὰ 29 000 φορὰς τὴν μάζαν τῆς μεγάλης ταύτης σφαίρας ἐφ' ἧς ζῶμεν. Αἱ γνώσεις ἡμῶν περὶ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς μονιμότητος αὐτοῦ, ὡς ἐνεργείας, θερμογόνου, φωτὸς καὶ ζωῆς, ἐπὶ τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος κατὰ τὸν αὐτὸν ἐπίσης ἐμειώθησαν λόγον, διότι ἡ μὲν ἑλκτικὴ αὐτοῦ δύναμίς ἐστιν ἀνάλογος πρὸς τὸ ποσὸν τῆς μάζης αὐτοῦ, τὸ δὲ ζωογονικὸν, ἡ πηγὴ τοῦ φωτὸς καὶ τῆς θερμότητος, ἐστὶν ἀνάλογον πρὸς τὴν ἑλκτικὴν δύναμιν δι' ἧς ἐπενεργεῖ ἐπὶ τῶν περὶ αὐτὸν σωμάτων, καὶ πρὸς τὴν ἔκτασιν τοῦ κατεχομένου διαστήματος ὑπὸ τῶν σωμάτων αὐτῶν καὶ ὑπὸ τοῦ ἰδίου αὐτῶν ὄγκου. Πράγματι δὲ, ὅλον ἐν γένει τὸ ἡλιακὸν σύστημα διὰ τῆς ἀλλοιώσεως ταύτης τῶν γνώσεων ἡμῶν περὶ τῆς ἀποστάσεως τοῦ Ἡλίου, οὐ μόνον κατ' ἔκτασιν ἠλαττώθη, ἀλλὰ καὶ ἡ θεωρία περὶ τῆς διαρκείας αὐτοῦ ὡς συστήματος κόσμων ἀπὸ τοῦ Ἡλίου φωτιζομένων καὶ θερμαινομένων ἐπίσης συνετμήθη.

Ἡ οὕτω δὴ ἐλαττωθεῖσα ἀπόστασις τοῦ Ἡλίου παρὰ πάντων ἀποδεκτὴ ἐγένετο, ἀφοῦ πολλὰς μετεχειρίσθησαν νέας μεθόδους πρὸς ὁρισμὸν τοῦ σπουδαίου τούτου προβλήματος· πολλαὶ δὲ νέαι ἔρευναι ἐπὶ τῶν παλαιῶν μεθόδων ἐγένοντο μετὰ πάσης τῆς ἀκριβείας τῶν ἀναλυτικῶν τρόπων καὶ τῆς ἐντελείας τῶν ὀργάνων, ὅσα μεταχειρίζονται κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη οἱ ἀστρονόμοι. Καὶ αὐταὶ δὲ αἱ κατὰ τὸ 1769 ἔτος γενόμεναι παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς διὰ τοῦ δίσκου τοῦ Ἡλίου διαβάσεως τῆς Ἀφροδίτης ἠρευνήθησαν ἐκ νέου καὶ μετὰ διορθώσεων διεσαφηνίσθησαν, καίτοι ἀτυχῶς ἐπ' αὐτῶν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐφαρμοσθῶσιν ἐντελῶς οἱ νέοι τρόποι καὶ μέθοδοι, οἷς χρώμεθα. Ὅτε δὲ ἡ τοῦ Ἡλίου ἀπόστασις ἐφαίνετο πιθανώτατα ὁρισθεῖσα περὶ τὰ 91 $^1/_2$ ἑκατονταχισμύρια μιλίων, ὁ Ποβάλκυ ἀναδιφῶν τὰς κατὰ τὴν τελευταίαν ἑκατονταετηρίδα διαβάσεις ἀνεῦρεν ὅτι ἐκ τῶν διδομένων τῶν τότε παρατηρήσεων ἐξάγεται ὅτι ἡ ἐν λόγῳ ἀπόστασις δὲν δύναται νὰ ὑπερβαίνῃ τὰ 92 $^1/_2$ ἑκατονταχισμύρια μιλίων. Εὐτύχημα μέγα ἦν τοῦτο διὰ τὸν ἐκ Γρενβίχης Stone, διότι διὰ τῆς διορθώσεως τῶν ὑπολογισμῶν ἐπὶ τῶν ἀρχαίων παρατηρήσεων προσηγγίζετο ἡ ἐξ 91 $^1/_2$ ἑκατονταχισμυρίων μιλίων ἀπόστασις. Διὰ δὲ τῆς ἐπισήμου ταύτης ἐπικουρίας, ἣν ματαίως ἀνεζήτουν οἱ ἐκ Γρενβίχης ἀστρονόμοι, κατώρθωσεν ὁ κ. Stone νὰ ἐξασφαλίσῃ ἑαυτῷ τὴν ἐπικύρωσιν τῆς τῶν ἀστρονόμων ἑταιρίας, διότι

ἐπέτυχεν εἰς τὸν συμβιβασμὸν τοῦτον, καθ'ὃν αἱ ἐν ἔτεσι 1761 καὶ 1769 παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν διαβάσεων προσήγγιζον πρὸς τὴν ἐξ 91,500,000 μιλίων ἀπόστασιν Ἡ περίστασις αὕτη, καθ'ἣν ἐποχὴν νεωστὶ ἔτι ἠγγέλθη ἐκ Γρενβίχης ὁ νέος περὶ τῆς ἀποστάσεως τοῦ Ἡλίου ὑπολογισμὸς, δέον μετὰ προσοχῆς νὰ σημειωθῇ διὰ λόγους οἵτινες ἐν τοῖς ἑξῆς καταδειχθήσονται.

Ἀλλ' ἡ ἐνδελεχὴς ἔρευνα εἰς ἣν ὑπεβλήθη τὸ ζήτημα τοῦτο διὰ πασῶν τῶν μεθόδων, ἐξαιρέσει τῆς διὰ τῆς διαβάσεως τῆς Ἀφροδίτης, ἀπέδειξεν ὅτι ἡ ἀπόστασις τοῦ Ἡλίου δὲν ἔπρεπε νὰ ἐλαττωθῇ τοσοῦτον. Δι' ἐπιμελοῦς ἐρεύνης εὑρέθη ὅτι πᾶσαι αἱ μέθοδοι αὗται, μηδεμιᾶς ἐξαιρουμένης, κατέληγον εἰς τὸ συμπέρασμα τῆς ἐξ 92,350,000 μιλίων ἀποστάσεως. Δι' ἐπιτηδείας ἀναλύσεως παρατηρήσεων ἐξ διαφόρων μεθόδων ὁ ἐκ Βασιγκτῶνος καθηγητὴς Newcomb, ὅστις πάντας ὑπερακοντίζει ἐν τῷ ἐπὶ τοῦτο εἰδικῷ τμήματι, ἐπορίσθη ἐξ διάφορα ἐξαγόμενα, ὧν τὸ μὲν ἐλάχιστον ἐστὶν 92,200,000 μιλίων τὸ δὲ μέγιστον 92,800,000 Ἐὰν ὅμως τῶν μεθόδων τούτων ἐξαιρεθῇ ἡ μία, ἥτις παρὰ πάντων ἀνομολογεῖται ἡ ἀνακριβεστέρα, αἱ λοιπαὶ πέντε εὕρηνται μεταξὺ τῆς ἐξ 92,200,000, καὶ τῆς ἐκ 92,480,000 μιλίων ἀποστάσεως. Ἡ μέση τῶν πέντε τούτων μεθόδων δὲν διαφέρει πολὺ τῆς μέσης τῶν ἐξ ἄλλων ἐξαγομένων κατὰ τοὺς ἀκριβεῖς ὑπολογισμοὺς αὐτῶν. Ἡ μέση αὕτη ἀπόστασις ὑπελογίσθη εἰς 92,393,000 μίλια ὑπὸ τοῦ Newcomb. Τούτοις ἕπεται ὁ σπουδαιότατος ὑπολογισμὸς τοῦ Λαβερρίερου περὶ τῆς ἀποστάσεως τοῦ Ἡλίου, ὃν ἐξήγαγεν ἐκ τῶν πλανητικῶν κινήσεων. Κατὰ τὸν ὑπολογισμὸν αὐτὸν ἡ ἀπόστασις αὕτη ἐστὶν 92,200,000 μιλίων. Ἐκ τῆς παραθέσεως τοῦ ἐξαγομένου τούτου, κατὰ τὰς ἀκριβεῖς αὐτοῦ ἐκτιμήσεις, καὶ τοῦ ὑπολογισμοῦ τοῦ Newcomb, ἐξήχθη ὁ ὑπολογισμὸς τῆς ἐξ 92,350,000 μιλίων ἀποστάσεως.

Ἀλλ' ἰδοὺ κατ'αὐτὰς μανθάνομεν ὅτι ἐκ τῶν παρατηρήσεων τῶν γενομένων ἐκ τῶν σημείων, ἅτινα οἱ Ἄγγλοι ἐξελέξαντο πρὸς παρατήρησιν τῆς κατὰ τὸν δεκέμβριον τοῦ 1874 διαβάσεως τῆς Ἀφροδίτης, ἐξάγεται ἀπόστασις μείζων ταύτης κατὰ ἓν ἑκατονταπλασιμύριον καὶ ἐπέκεινα μιλίων. «Τὸ ἀποτέλεσμα, ὅπερ ἐξήγαγον (λέγει ὁ Βασιλικὸς Ἀστρονόμος, ἔν τινι διαλέξει αὐτοῦ ἐνώπιον τῆς Ἀστρονομικῆς Ἑταιρίας) ἐστὶν ὅτι ἡ μέση ἀπόστασις τοῦ Ἡλίου ὑπελογίσθη 93,375,000 μιλίων. Ἔχων δ'ὑπ'ὄψιν (προστίθησιν) ὅτι οἱ παρατηρηταὶ ἦσαν 18 καὶ ὅτι ἔκαμαν 54 παρατηρήσεις, περιπλέον δὲ προσεπιτιθεὶς τὴν μάθησιν, τὸν ζῆλον καὶ τὴν μεγάλην ἐπιμέλειαν, μεθ' ὧν οὗτοι ἐξελέξαντο τοὺς σταθμοὺς αὐτῶν, ἰσχυρίζομαι ὅτι οὐδεμία ἄλλη ἐργασία δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς ταύτην κατὰ τὴν ἀξίαν τῆς διεξαγωγῆς αὐτῆς». Μολονότι δὲ ἡ ἐκτίμησις αὕτη τῆς ἀξίας ἐξαγομένου, καθ'ὁλοκληρίαν ἐξαρτωμένου ἀπὸ ἐργασιῶν, δι' ἃς μόνος ὁ κ. G. Airy εὐθύνεται, εὐπροσωποτέρα, ἴσως, θὰ ἦτο ἂν ἐγίνετο ὑπ' ἄλλων· εὐκόλως ὅμως δύναταί τις καὶ νὰ ἐννοήσῃ καὶ ν'ἀναγνωρίσῃ ὡς φυσικωτάτην τὴν τάσιν τοῦ νὰ θεωρῇ τις ὡς ὑπερέχον καὶ ὡς μεγίστης ἀξίας τὸ ἐξαγόμενον ἐργασιῶν ἀπὸ πολλοῦ προσχεδιασθεισῶν, καὶ προπαρασκευῶν, αἵτινες ἐπιμελῶς καὶ σχολαίως διεξήχθησαν καὶ δι' ἃς ἐδαπανήθη σπουδαία ποσότης τοῦ ἐθνικοῦ τῆς Ἀγγλίας χρυσίου. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ σχεδὸν ἐπίσης φυσικῶς, ὅτε ἐκ τῶν πειραμάτων τοῦ Harton Colliery, ἅτινα ἐγένοντο πρὸς προσδιορισμὸν τῆς πυκνότητος καὶ τῆς μάζης τῆς Γῆς, ἐξήχθη συμπέρασμα, καθ'ὃ τὸ ἐξαγόμενον ὑπερεῖχε πάντων τῶν πρὸ αὐτοῦ· ἐκ δὲ τοῦ μέσου τῶν ἀρχαιοτέρων τούτων ἐξαγομένων, διὰ καταπληκτικῆς μεγάλης ἀναλογίας (6 πρὸς 5) ἐξήγετο ὅτι ἡ μάζα τῆς Γῆς ἐστὶ βαρυτέρα κατὰ χίλια διακόσια ἑκατονταπλασιμύρια ἑκατονταπλασιμυρίων ἑκατονταπλασιμυρίων τόνων παρ' ὅσον πρότερον ὑπελογίζετο· ὁ Βασιλικὸς Ἀστρονόμος ἐξέφραζε γνώμην ὅτι τὸ ἴδιον αὐτοῦ ἐξαγόμενον «ἐδύνατο νὰ συγκριθῇ κατὰ τοὺς τοὐλάχιστον ὅρους » μετὰ τῶν ἐπιτευχθέντων ἐξαγομένων». Τὸ γεγονὸς ὅτι οὐδεὶς ἀστρονόμος (ἐκτὸς τῶν τοῦ ἐπισήμου κύκλου, ἢ ἀληθέστερον, ἐκτὸς τοῦ κύκλου τῶν ὑπαλλήλων τοῦ κ. G. Airy) παρεδέχθη τὴν γνώμην ταύτην ἐν Ἀγγλίᾳ ἢ ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ ἢ ἐν Ἀμερικῇ, ἡ δὲ περὶ τῆς μάζης τῆς Γῆς ἐκτίμησις ἐξακολουθεῖ πανταχοῦ οὖσα ἐν χρήσει κατὰ τὰ ἀρχαῖα ἐξαγόμενα, μολονότι 23 παρῆλθον ἔτη ἀφ' ὅτου ἐγένοντο τὰ πειράματα τοῦ Harton, δύναται νὰ διεγείρῃ ὑπονοίας καὶ νῦν περὶ τῆς παραδοχῆς τῆς νέας καταμετρήσεως τῆς τοῦ Ἡλίου ἀποστάσεως ὑπὸ τῶν ἀστρονόμων τῆς λοιπῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς, πιθανῶς δὲ καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν περιφανῶν τῆς Ἀγγλίας ἀστρονόμων (ἐξαιρουμένων πάντοτε τῶν τῆς Γρενβίχης). Ἡ ἐκτίμησις αὕτη οὐ μόνον μετακινεῖ τὴν ἀπόστασιν ταύτην ἀπώτερον τοῦ μέσου ὑπολογισμοῦ πρὸς ὃν ἀπέβλεπον αἱ πρὶν ἔρευναι, ἀλλ' ὑπερβαίνει καὶ αὐτὰ τὰ ἐκτενέστερα ὅρια, ἅτινα, ἐξ ὑπονοίας λάθους θεωρουμένου πιθανοῦ, ὑπερεξέτειναν τινές.

Τὸ ζήτημά ἐστιν ἁπλούστατον. Ἡ μεγίστη ἀντίφασις, ἡ ὑπάρχουσα μεταξὺ τοῦ ἐπ'ἐσχάτων δημοσιευθέντος ἐξαγομένου καὶ τῶν ὑπολογισμῶν οὓς ἐξήγαγον ὁ Newcomb καὶ ὁ Leverrier πιθανώτατα ἐξηγεῖται, ἀποδεικνύεται δὲ τὸ ἀνακριβὲς πολλῶν ὑπολογισμῶν ἢ τὸ ἀτελὲς τῆς μεθόδου δι' ἧς

διεξήχθησαν αἱ ἐπὶ τῆς διαβάσεως τῆς Ἀφροδίτης γενόμεναι ἀγγλικαὶ ἐργασίαι. Ἡ ἀνωτέρω σημειωθεῖσα γνώμη τοῦ βασιλικοῦ ἀστρονόμου βεβαιοῖ, οὐδὲ πλέον οὐδὲ ἔλαττον, ὅτι αἱ ἀγγλικαὶ παρατηρήσεις (αἵτινες ἐγένοντο διὰ μεθόδου ἀποδοκιμασθείσης ὑπὸ πολλῶν ἀστρονόμων ὡς συνεπαγούσης πολλὰς ἐξαιρέσεις) εἰσὶν ἀξίας δεκαπλασίως μεγαλειτέρας πολλῶν ἄλλων ὁμοῦ τρόπων, ὅτοι ἐγένοντο δι'ἑκάστην τῶν ἑπτὰ μεθόδων, ὧν αἱ τρεῖς κατεδείχθησαν καὶ ὡς τελεσφορώτεραι ὑπὸ τῶν κ. Adams, Leverrier καὶ Newcomb. Τοιαύτη ὅμως ἀξίωσις ὄζει τυφλῆς ἐμπιστοσύνης· λίαν δὲ παραδόξως αἱ παρατηρήσεις αὗται, ἐφ' ὧν μετὰ τοσαύτης ἐμπιστοσύνης ἐβασίσθησαν, οὐδὲ πρὸς ἀλλήλας κατὰ πάντα συμφωνοῦσι, δύνανται δὲ νὰ διαιρεθῶσιν εἰς δύο συστήματα, καὶ ἐκ μὲν τῶν τοῦ ἑνὸς προκύπτει ἀπόστασις 93,500,000, ἐκ δὲ τῶν τοῦ ἑτέρου 92,400,000 μόνον μιλίων.

Εὐτυχῶς ὅμως τάχιστα ἐπελθοῦσα βάσανος πάντας ἱκανοποιοῦσα ἐπεκύρωσε τὴν ὑπόθεσιν ταύτην. Ἐκ τῶν ἀγγλικῶν παρατηρήσεων μόνον ἐκείνων ἐγένετο χρῆσις μέχρι τοῦδε, ὅσαι ἐδύναντο διὰ τῆς ἐν συνόλῳ ἐφαρμογῆς αὐτῶν νὰ συντελέσωσι πρὸς ἐξαγωγὴν πορίσματός τινος. Πράγματι δὲ αἱ παρατηρήσεις αὗται εἰσὶν αὐταὶ ἐκεῖναι αἱ κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Delisle γενόμεναι, περὶ ἧς τοσαῦται ἠγέρθησαν φιλονεικίαι πρὸ τῆς ἐποχῆς τῆς διαβάσεως τῆς Ἀφροδίτης. Ἡ ἀξία τῶν ἀγγλικῶν παρατηρήσεων τῶν κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Halley γενομένων τότε μόνον γενήσεται καταφανής, ὅταν αὗται συναρμολογηθῶσι πρὸς ἄλλας ἀμεριανικὰς, ῥωσσικὰς καὶ γερμανικὰς τῆς αὐτῆς μεθόδου. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον δέον νὰ συλλέγωμεν τὰ πορίσματα αὐτῶν. Τολμῶμεν δὲ νὰ ἐκφράσωμεν τὰς προσδοκίας ἡμῶν ὅτι, τούτου γενομένου, τὰ ἐκ τῆς διαβάσεως ἐξαχθησόμενα πορίσματα θέλουσι προσεγγίσει πολὺ πλειότερον πρὸς τὰ ἀποτελέσματα τὰ ἐπιτευχθέντα πρὸ τῆς ἐσχάτης δημοσιεύσεως τοῦ ὑπολογισμοῦ τοῦ κ. G Airy. Εἰδεμή, ἡ διὰ τῆς διαβάσεως τῆς Ἀφροδίτης μέθοδος πρὸς εὕρεσιν τῆς ἀποστάσεως τοῦ Ἡλίου ἀπολέσει πᾶσαν ὑπόληψιν. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ κατὰ τὸν Delisle μόνον μέθοδος ἐξέπεσεν, ὡς ἀπὸ πολλοῦ προεβλέφθη. (Ἐκ τοῦ *Spectator*).

Η ΚΑΥΚΑΣΙΑ ΧΩΡΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΣ.

Ὁ Καύκασος, τὸ φυσικὸν τοῦτο μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας ὁροστάσιον, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς μεγαλοπρεπὲς φρούριον, ὅπερ τὸν διπλοῦν αὐτοῦ προμαχῶνα ἐκτείνει ἀπὸ τῶν ἀκτῶν τοῦ Εὐξείνου μέχρι τῶν τῆς Κασπίας θαλάσσης, ἐρειδόμενον πρὸς βορρᾶν ἐπὶ ψαμμωδῶν πεδιάδων, αἵπερ κατεκλύζοντο ἄλλοτε ὑπὸ θαλασσίων ὑδάτων. Τοῦτο οὐμόνον ἐξ ἁπλῆς τοπογραφικῆς ἐρεύνης διαπιστοῦται, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς παραδόσεως ἔτι καὶ ὑπ'αὐτῶν τῆς ἀρχαιότητος τῶν ἱστορικῶν καὶ ἐκ τῶν παρατηρήσεων τῶν νεωτέρων φυσιολόγων ἐπιβεβαιοῦται· οἱ δὲ περὶ τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν φυσικὴν ἀσχολούμενοι παραδέχονται ὅτι ἡ Κασπία θάλασσα εἶναι τμῆμα τοῦ Εὐξείνου. Βεβαίως ἐκ τῶν φαινομένων ἅτινα ἀνέτρεψαν τὸν γῆϊνον πλανήτην ἀνέκυψαν γαῖαι κεκρυμμέναι ἄλλοτε ὑπὸ τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης καὶ κατεκλύσθησαν ἄλλαι ὑπεράνω τῶν ὑδάτων πρὶν οὖσαι, καλυπτόμεναι δὲ ὑπὸ φυτειῶν καὶ κατοικούμεναι ὑπὸ γενεῶν, αἵτινες ἐξέλιπον αἴφνης ἐν τῇ καταιγίδι. «Ἀδύνατον νὰ ἀρνηθῇ τις, λέγει ὁ Cuvier, ὅτι τὰ ὕδατα ἐκάλυψαν ἄλλοτε τοὺς ὄγκους, τοὺς σχηματίζοντας σήμερον τὰ ὕψιστα ἡμῶν ὄρη».

Δὲν προτιθέμεθα νὰ διαλάβωμεν περὶ τῆς μεγάλης καταστροφῆς, διαδοθείσης τὸ πρῶτον ὑπὸ βίβλου ἐκτὸς πάσης συζητήσεως κειμένης, ἐνισχυθείσης δὲ κατόπιν διὰ τῆς μαρτυρίας πάντων τῶν λαῶν καὶ ἐπιβεβαιωθείσης τέλος διὰ τῆς γεωλογικῆς ἐπιθεωρήσεως τοῦ ἡμετέρου πλανήτου· ἀλλὰ τοὐλάχιστον ἀπέβαινεν ἡμῖν ἀναγκαῖον νὰ ἀναμνησθῶμεν τοῦ γεγονότος τούτου, καθὰ στενῶς συνδεομένου μετὰ τῆς χώρας, ἧς ἐπιχειροῦμεν τὴν περιγραφήν, ἤτοι τοῦ *κατακλυσμοῦ τοῦ Νῶε* καλουμένου ἐν τῇ ἱερᾷ Γραφῇ, *Ξιξούθρου* παρὰ τοῖς Χαλδαίοις, *Πεύρου* παρὰ τοῖς Σίναις, τοῦ ἐπὶ Δευκαλίωνος καὶ Ὠγύγου κατακλυσμοῦ παρ' Ἕλλησι, *Βοχίκα* παρὰ τοῖς Μουίσκοις τῆς Κολομβίας,, κλπ. Πρὸς τούτοις ὁμολογούμενον τυγχάνει ὅτι τὰ ὕδατα ὑπεχώρησαν ἐνιαχοῦ, νέας ἀλλαχοῦ ποιήσαντα κατακτήσεις· οὕτω, λ. χάριν, ὁ εἰς ἀπόστασιν μιλίων τινῶν ἀπὸ τῆς Νεαπόλεως κόλπος τῶν Ποτιούλων καλύπτει ἐπαύλεις κατοικουμένας ἄλλοτε ὑπὸ τῶν συγχρόνων τοῦ Κικέρωνος· ἡ θάλασσα περιβρέχειτὰς βάσεις ἀρχαίου τῆς Ἀρτέμιδος ναοῦ ὃν οἱ Μασσαλιῶται κατέστησαν μητροπολιτικὸν αὐτῶν ναόν, καὶ ὅστις ἄλλοτε ἔκειτο ἐντὸς τῆς πόλεως· ἐκ τοὐναντίου δὲν ὑπάρχουσι πλέον οἱ ἀρχαῖοι λιμένες τοῦ Βρεντησίου, τῆς Ῥαουένης καὶ τοῦ Ἰουλιανοῦ Φόρου (Fréjus), ἡ ἄλλοτε καταφύγιον εἰς πολυαρίθμους στόλους χρησιμεύουσα Μέμφις ἀπέχει νῦν 20 λεύγας ἀπὸ τοῦ κόλπου τοῦ Σουέζ, καὶ πρὸ ὀλίγων ἐνιαυτῶν τὰ ὕδατα ἔπλητον τῶν Γα-

δείρων τὰ τείχη, χωρὶς νὰ συμβαίνῃ τοῦτο σήμερον. Ἐπανερχόμενοι δὲ εἰς τὸ θέμα ἡμῶν λέγομεν ὅτι τὸ τρίγωνον τὸ περιλαμβανόμενον μεταξὺ τῆς ὀρεινῆς σειρᾶς τοῦ Καυκάσου, τοῦ Δὸν καὶ τοῦ Βόλγα εἶναι ἐκτενὴς χέρσος ἢ στέππη ἀλατούχου φύσεως, ψάμμῳ καὶ ἀργίλλῳ ἀνάμικτος, ἁλυκαῖς, ἀποκεκρυσταλλωμένῳ ἅλατι, κογχυλίοις, οὐδὲν κοινὸν ἔχουσι πρὸς τὰ τῶν ποταμῶν. Πάντα ταῦτα εἶναι σημεῖα ὅτι ἡνοῦτο ἄλλοτε ἡ Κασπία μετὰ τοῦ Εὐξείνου διὰ τῆς Ἀζοφικῆς. Καὶ αὐτὴ ἡ Ἀραλὶς λίμνη εἶναι τμῆμα τῆς πρώτης, τοῦτο δὲ καταδείκνυται ἀναντιλέκτως ἐκ τῆς ἐξετάσεως τοῦ μεταξὺ ἐδάφους. Ὡς ἀπόδειξιν τῆς ἑνώσεως ταύτης παρατηρεῖ ὁ Βυφφὼν ὅτι εἰς τὴν Κασπίαν οὐδεὶς εἰσβάλλει ἐξ ἀνατολῶν ποταμός, οὔτε δὲ εἰς τὴν Ἀραλίδα ἐκ δυσμῶν. Εἰς οὐδὲν χρησιμεύει νὰ ἐξετάσωμεν τί ἀπέγειναν τὰ οὕτω μετατοπισθέντα ὕδατα, διότι δυνάμεθα εἰπεῖν ὅτι τὰ πλεῖστα αὐτῶν ἐξεχύθησαν ἐν τῷ εὐρεῖ ὠκεανῷ εἴτε διὰ στενῶν πορθμῶν παρομοίων πρὸς τοὺς τοῦ Γενὶ-καλέ, τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τῆς Γιβραλτάρης, εἴτε δι' ὑπογείων διωρύχων. Τῷ ὄντι κατὰ τὰς διαβεβαιώσεις περιηγητῶν κατὰ πᾶν ἔτος ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ χειμῶνος φαίνονται ἐπιπλέοντα ἐν τῷ ἀνωτέρῳ μέρει τοῦ περσικοῦ κόλπου φύλλα καὶ κλάδοι, ἀνήκοντες εἰς φυτὰ μόνον εἰς τὰς παρὰ τὴν Κασπίαν θάλασσαν ἐπαρχίας εὑρισκόμενα, διαβεβαιοῖ δὲ ὁ κ. Gamba, εἰς ὃν πολλὰ ἔργα ὠφέλιμα περὶ τῆς χώρας ταύτης ὀφείλονται καὶ ἰδίᾳ χάρτης ὑδρογραφικός, κατὰ τὸν τοῦ Κουτουζὼφ ἐσχεδιασμένος, ὅτι ἡ θάλασσα αὕτη ὑπόκειται εἰς ἀλλοιώσεις τοῦ βυθοῦ αὐτῆς, καὶ ὅτι τῷ 1822 ἐπὶ παραδείγματι εἰσέπλεον εἰς αὐτὴν πλοῖα μέχρι 10 ποδῶν ὑπὸ τὸ ὕδωρ, ἐνῷ τῷ 1826 ἦτο πλωτὴ μέχρι 15 ποδῶν. Ἡ ἄμπωτις αὕτη παρήχθη ἀποκαλυφθέντων κτιρίων, ἐξ ὧν μαρτυρεῖται ὅτι ἄλλοτε συνέβησαν ἐπάλληλοι κινήσεις παλιρροίας καὶ ἀμπώτιδος. Ἀλλὰ τίς ἐρεῖ ἡμῖν τί τὰ ὕδατα ἐν τῇ περιόδῳ τῆς ἀμπώτιδος ἀπογίνονται;

Ἐὰν νῦν διὰ τῆς φαντασίας συνενώσωμεν ὅ,τι ὁ χρόνος ἀπεχώρησε, βλέπομεν τὸν Καύκασον, τὸν Ταῦρον, τὴν Ταυρίδα, τὸ Δεμαβένδ καὶ ἄλλας ὀρέων κορυφὰς σχηματιζούσας νήσους ὑπὸ τῶν ὑδάτων τοῦ Ὠκεανοῦ περικλυζομένας. Πρὸς βορρᾶν ἡ Βαλτικὴ καὶ ἡ Λευκὴ θάλασσα ἦσαν ἡνωμέναι μετὰ τῶν ὑδάτων ἅπερ ἔκτοτε ἀπεκλήθησαν Εὔξεινος πόντος, Κασπία θάλασσα καὶ Ἀραλίς. Καὶ ὄντως μικροὶ ἀριθμοὶ ὑψώσεων νεωτέρου σχηματισμοῦ ἀπαντῶσι μεταξὺ Ρίγας καὶ Ἀζοφικῆς καὶ μεταξὺ Ἀρχαγγέλου καὶ Ἀστραχανίου.

Πρὸς νότον αἱ λίμναι Ἐριβὰν, Ὀρμιὰχ καὶ Βὰν εἶναι λείψανα ὑδάτων, ἅτινα ἄλλοτε ἐκάλυπτον τὴν Περσίαν καὶ συγκηνοῦντο ἐν τῷ Περσικῷ κόλπῳ διὰ τοῦ ἐδάφους ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ *Ναουβερδὰρ*, ἢ μεγάλην ἁλατοῦχον ἔρημον. Ἡ παρατήρησις αὕτη βασιζομένη ἐπὶ γεωλογικῶν ἀποδείξεων ἐξηγεῖ τὴν παρουσίαν ἐν τῇ Κασπίᾳ θαλάσσῃ καὶ τῇ τῆς Ἀραλίδος εἰδῶν τινων κογχῶν καὶ ἰχθύων ἀναλόγων πρὸς τοὺς τοῦ ὠκεανοῦ. Ἀλλὰ μή τις φαντασθῇ ὅτι τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἤγειραν μόνον ἱερόσυλοι συγγραφεῖς. *Καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ὑπεράνω τῶν ὑδάτων*, λέγεται ἐν τῇ Γενέσει.

Οἱ ἀρχαιότατοι λαοὶ ἐνησμενίζοντο ὅτι ὡρμῶντο ἐκ νήσων. Περιττὸν νὰ ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα τοῦ Πλάτωνος τὴν ἀφήγησιν περὶ τῆς Ἀτλαντίδος, ὡς λίαν γνωστήν. Φιλόσοφος τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος ἐπραγματεύθη ὡς περὶ εὐφυοῦς καὶ σοφῆς ὁμιλίας περὶ τῆς τῶν Ἀτλάντων καταγωγῆς, τοῦ ἀρχεγόνου τούτου λαοῦ, ὃν τίθησιν ἐν τῷ Καυκάσῳ. Ἐκ τῆς συμφωνίας τῶν ἀρχαιοτέρων παραδόσεων ἐξάγει ὡς βέβαιον ὅτι οἱ πρόγονοι τῶν γενεῶν τούτων, αἵτινες καλύπτουσι τὸ μέγα τῆς Ταταρίας ὀροπέδιον, τὴν εὐρεῖαν τῶν ἀρχαίων Σκυθίαν, τὴν Περσίαν καὶ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἐκ τῶν καυκασίων ὑψωμάτων κατέβησαν· διὸ καὶ ὀλίγον ἐκπλησσόμεθα βλέποντες ὅτι τὸ ὄρος τοῦτο ἦτο ἀντικείμενον λατρείας παρὰ τοῖς ἀρχαιοτάτοις λαοῖς τῆς Ἀνατολῆς. Καὶ τῷ ὄντι κατὰ ἀσιατικὴν παράδοσιν, ἀναφερομένην ἐν τῇ Ἀνατολικῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Ἐρβελὼ, καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ γῆ ἐδόθη τῷ Ἀδὰμ, οἱ πρὸ αὐτοῦ κάτοικοι ὑπεχώρησαν εἰς τὰ ὄρη τοῦ Καυκάσου.

Ὁ ζόφος ὁ περικαλύπτων τὰς ἀρχὰς τῆς ἱστορίας μόλις ἄρχεται διανοιγόμενος, ὥστε βλέπομεν ἀνίσχουσαν εἰς τὸν νεφελώδη οὐρανὸν μεγάλην μορφὴν, τὸν *Προμηθέα*, σημαίνοντα κατὰ τὸν ἱστορικὸν τῶν Κέλτων Πελλουτιὲ ἐν τῇ τῶν ἀρχαίων Σκυθῶν γλώσσῃ *εὐεργετικὴν θεότητα*· ἡ μορφὴ αὕτη παρὰ τοῖς ἡμετέροις προγόνοις εἶναι ὁ Προμηθεὺς, ὅστις τὸ πῦρ ἐξ οὐρανοῦ κλέψας πρὸς ἀναζωογόνησιν τῶν ἀργιλλωδῶν ἀγαλμάτων,

ἃ αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἀπελίθωσαν, ἐσχημάτισεν ἐξ αὐτῶν κοινωνίαν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ἀλλ' ὁ Ζεὺς ἐξοργισθεὶς διὰ τὸ θράσος τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ἅρπαγος τῶν ἰδίων αὐτοῦ δικαιωμάτων, ἔδεσεν αὐτὸν δι' ἀδαμαντίνων ἁλύσεων ἐπὶ βράχου, ὅστις κατὰ τὴν παράδοσιν εἶναι ὁ Μκιμβαρὶ ἢ τὸ Κασβέκ, τάξας προσέτι γῦπα, ὅστις ἐσπάρασσε τὰ ἐντόσθια αὐτοῦ. Ἡ φοβερὰ αὕτη καταδίκη ἔληξεν ὅτε ὁ Ἡρακλῆς ἐλύτρωσε τὸν πατέρα τῶν ἀνθρώπων κατατοξεύσας τὸ ὄρνεον.

Ἡ τῶν ἀνατολικῶν λαῶν μυθολογία παριστάνει ἡμῖν τοὺς βράχους τοῦ Καυκάσου ὡς ὑπὸ νυμφῶν οἰκουμένους, νυμφῶν αἵτινες πρὸς γίγαντας ὁμοιαι ἐφ' ἁπάντων τῶν κατῳκημένων τῆς σφαίρας μερῶν εὑρίσκονται. Μία τῶν νυμφῶν τούτων, ἡ *Ἀργέγκη* ἐγείρει ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου ἀνάκτορον, ἔνθα διατηροῦνται τῶν βασιλέων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οἱ ἀνδριάντες. Τὰς νύμφας ἐζήτησε νὰ προσβάλῃ ξένος *Οδσὲγκ* καλούμενος, δωδεκάποδος ἐπιβαίνων ἵππου ἢ μᾶλλον δωδεκακώπου πλοίου· ἀλλὰ κατασυντρίβεται οὗτος ἐντὸς τῶν ὀρέων Δαμαβέντ ὑπὸ βράχου, ὑπὸ μιᾶς τῶν νυμφῶν τούτων ἐκριφθέντος. Σημειωτέον ὅτι *νύμφη* (dive) ἐν ταῖς ἀρχαίαις ἀσιατικαῖς γλώσσαις σημαίνει νῆσον, ἔστι δὲ κατάληξις τῶν λέξεων Μαλδίβ, Λακεδίβ, Σερανδίβ (Κεϋλάνη) καὶ πολλῶν ἄλλων.

Κατὰ τὰς αὐτὰς ἀνατολικὰς παραδόσεις ἀποικίαι ἐκ Καυκάσου μετέβησαν εἰς τὰς γειτονικὰς νήσους, ἐκ τούτου δ' ἔδει νὰ ἐξαγάγωμεν ὅτι αἱ ἀποικίαι αὗται ἐκ προσαγωγῆς κατῴκησαν τὰς κορυφὰς τοῦ Ταύρου, τοῦ Λιβάνου, τοῦ Ἄτλαντος, τῶν Πυρηναίων, τῶν Ἄλπεων, τῶν Οὐραλίων, τοῦ Ἀλτάϊ καὶ τοῦ ὀροπεδίου τῆς Ταρταρίας.

Προστίθεμεν τέλος ὅτι οἱ Τσερκέσοι, ἀκαταλλήλως *Κιρκάσιοι* καλούμενοι, ἀποκαλοῦσιν ἀλλήλους *Ἀδιγὲ*, ἡ δὲ λέξις αὕτη παραγομένη ἐκ τῆς *Ἀδὰ*, ἀντιστοιχεῖ ἐν τῷ ταταροτουρκικῷ ἰδιώματι πρὸς τὴν *νῆσον*.

Ἀλλ' ἀφῶμεν τὴν νῆσον ταύτην τοῦ Καυκάσου, ἔνθα ἡ νηπιακὴ τῆς ἱστορίας κατάστασις εὑρίσκεται περιωρισμένη εἰς στενὰς λωρίδας. Διὰ μακροὺς αἰῶνας κατέπεσεν ἡ πυκνὴ αὐλαία, ἥτις καλύπτει τοὺς ἀρχαίους χρόνους, ὅταν δὲ ἀρθῇ αὕθις, τότε ἡ θέα τῆς γῆς δὲν θὰ ἦναι ἡ αὐτή. Τὰ ὕδατα μετετοπίσθησαν καὶ ἐκ τῶν νήσων ἐσχηματίσθησαν ἤπειροι. Ἐὰν ὁ Καύκασος περιβρέχηται εἰσέτι ὑπὸ διπλῆς θαλάσσης ἀνατολικῶς καὶ δυσμικῶς, πρὸς βορρᾶν ἐγγίζει τῇ Εὐρώπῃ, πρὸς δὲ νότον ἐκτείνει τὰς διακλαδώσεις αὐτοῦ εἰς εὐρύτατον μέρος τοῦ ἀρχαίου κόσμου.

Η ΚΟΜΗ ΤΟΥ ΗΜΕΤΕΡΟΥ ΚΛΗΡΟΥ.

Πάντως ἐπῆλθέ ποτέ τισιν ἡ ἀπορία, πόθεν ἄρά γε παρὰ τῷ ἡμετέρῳ κλήρῳ ἐπεκράτησε τὸ ἔθος τοῦ κομᾶν, ἐνῷ ὁ κλῆρος τῶν λοιπῶν συνοίκων ἡμῖν χριστιανῶν εἶναι ἀπηλλαγμένος τῆς συνηθείας ταύτης. Ὅθεν οὐχὶ ἄχαρι ἀνάγνωσμα ἤθελε προσενέγκει τις τοῖς φιλομαθέσι τῆς «Σαββατιαίας Ἐπιθεωρήσεως» ἀναγνώσταις, ἀναζητῶν ἐν τῇ σειρᾷ τῶν παρελθόντων αἰώνων τὴν ἀρχὴν καὶ τοὺς λόγους τοῦ ἔθους τούτου.

Μεγάλην ἀνέκαθεν οἱ ἄνθρωποι ἀπέδοσαν σημασίαν εἰς τὰ περὶ τὸ πρόσωπον καὶ τὴν κεφαλὴν τριχώματα, καὶ πολλῆς ἠξίωσαν αὐτὰ τημελείας, ἰδίᾳ δὲ τὴν κόμην ἀμφότερα τὰ φῦλα. Κόμη μακρὰ καὶ καλῶς διατεθειμένη, ὡς τὴν σήμερον, οὕτω καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἰουδαίοις τε καὶ ἐθνικοῖς ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ ἄριστος ἐξωτερικὸς κόσμος τῆς γυναικός. Παρ' Ὁμήρῳ αἱ ἐπὶ καλλονῇ διαπρέπουσαι τῶν τε θνητῶν καὶ τῶν ἀθανάτων συχνότατα προσαγορεύονται ε ὐ π λ ό κ α μ ο ι, ἠ ὔ κ ο μ ο ι, κ α λ λ ί κ ο μ ο ι. Ἐν δὲ τῷ Ἄισματι τῶν Ἀισμάτων (4, 1. 6, 4) ἡ ἐπὶ πολλαῖς χάρισιν ἐγκωμιαζομένη νύμφη ἐγκωμιάζεται καὶ ἐπὶ τῇ κόμῃ αὐτῆς. Ὁμοίως καὶ ὁ μέγας τῶν ἐθνῶν Ἀπόστολος δ ό ξ α ν τῆς γυναικὸς ἀποκαλεῖ τὴν κόμην αὐτῆς (1 Κορ. ιά, 14), ἐπειδὴ ἡ ταύτης ἔλλειψις οὐ μόνον ἦν τεκμήριον λ ύ π η ς καὶ π έ ν θ ο υ ς (Δευτ. κα', 12. Ἡσαΐ. κδ', 12. Ἱερεμ. ζ', 29· παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἴδ. Hermann Privatalter th, § 39, 27), ἀλλ' ἐχρησίμευε καὶ ὡς γνώρισμα τῶν ἀσέμνων καὶ ἀ τ ί μ ω ν (1 Κορ. ια', 6). Οὐ μόνον δὲ ταῖς γυναιξὶν, ἀλλὰ καὶ τοῖς νέοις καὶ τοῖς ἀνδράσιν ἡ βαθεῖα κόμη τὸ πάλαι ἦν κόσμος χαρίεις. Γνωστοὶ οἱ κ α ρ η κ ο μ ώ ν τ ε ς Ἀχαιοὶ τοῦ Ὁμήρου καὶ οἱ ἐν Θερμοπύλαις μετὰ Λεωνίδα ἀγωνισάμενοι Σπαρτιᾶται, οἵτινες πρὸ τῆς μάχης εὐτρεπιζόμενοι καὶ τὰς κόμας κτενιζόμενοι «τῷ βαρβάρῳ γελοῖα ἐφαίνοντο ποιέειν» (Ἡροδ. 7, 208, 209). Καὶ κατὰ τοῦτο ὑπῆρξαν ζηλωταὶ τῶν πάλαι οἱ νεώτεροι τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος ἥρωες, τὰ π α λ λ η κ ά ρ ι α. Παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις βαθεῖαν κόμην ἔφερον οἱ Ν α ζ ι ρ α ῖ ο ι (=ἡ γ ν ι σ μ έ ν ο ι, ἀ φ ι ε ρ ω μ έ ν ο ι), ἐκεῖνοι δηλαδὴ οἵτινες διά τινος ἐπισήμου εὐχῆς εἴτε διὰ βίου εἴτε ἐπί τινα χρόνον ἀφιερούμενοι τῷ Θεῷ ἀπέφευγον μὲν τὴν τῶν νεκρῶν ἐπαφὴν, ἀπεῖχον δὲ χάριν νηφαλιότητος τῶν μεθυστικῶν ποτῶν καὶ παντὸς ἐξ ἀμπέλου

προερχομένου, καὶ ἐτήρουν τὴν κόμην ἀκείρατον οἱ μὲν ἰσόβιον τὴν εὐχὴν ποιησάμενοι δι' ὅλου τοῦ βίου, οἱ δὲ πρόσκαιρον αὐτὴν λαβόντες μέχρι τῆς λήξεως τῆς εὐχῆς. ὅτε ἀποκειρομένη ἐρρίπτετο εἰς τὰς φλόγας τῆς κατὰ τὸν νόμον ἐν τῷ ἱερῷ προσφερομένης θυσίας. Τί τὸ σημαινόμενον τῆς μακρᾶς ταύτης τῶν Ναζιραίων κόμης, δαφωνοῦσιν οἱ ἀρχαιολογοῦντες· πιθανώτερα ὅμως λέγουσιν οἱ φρονοῦντες ὅτι, ὅπως τὸ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἱερέως καὶ τοῦ βασιλέως κοσμοῦν διάδημα (Ἐξόδ. κθ'. 6. 2. Βασ. ια', 10), ἦν σημεῖον τῆς τῷ Θεῷ ἀφιερωμένης κεφαλῆς, οὕτω καὶ ἡ κόμη τῶν Ναζιραίων ἀντὶ διαδήματος χρησιμεύουσα, ἦν σημεῖον τῆς ἐντελοῦς αὐτῶν τῷ Θεῷ ἀφιερώσεως (ἴδ. Keil Bibli. Archæ. § 67). Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ θρησκευτικοῦ τούτου ἔθους καὶ ὡς κόσμος τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν νέων κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους δὲν φαίνεται ἀσυνήθης παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις ἡ βαθεῖα κόμη (Ἠσαΐ. δ'. 11). Ἡ ἄπιστος κόμη τοῦ ἀπίστου Ἀβεσαλὼμ ἦν ὀνομαστὴ (2 Βασ. ιδ' 26), καὶ οἱ σωματοφύλακες τοῦ Σολομῶντος ἐφημίζοντο ἐπὶ μακρᾷ κόμῃ (Ἰωσ. Ἀρχ. 7, 3). Ἀλλ' οὐδὲ τὸ ἔθος τοῦτο διέφυγε τὴν ἐπήρειαν τοῦ χρόνου καὶ τῶν περιστάσεων. Ὅ,τι κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀρχαϊκῆς ἁπλότητος ἐνομίζετο χαρίεις καὶ ἀθῶος τῶν ἀνδρῶν κόσμος, σὺν τῇ προϊούσῃ τῶν ἠθῶν διαφθορᾷ πολλῶν ματαιοφρόνων καὶ ἐκδεδιητημένων ἐπιτηδευόντων τὸ πρᾶγμα, ἐξελαμβάνετο παρὰ τοῖς σεμνοτέροις καὶ εὖ φρονοῦσι καλλωπισμὸς θηλυπρεπὴς καὶ τῶν σωφρόνων ἀνάξιος. Ἐντεῦθεν ἀτιμίαν τοῦ ἀνδρὸς ἀποκαλεῖ ὁ ἀπόστολος Παῦλος τὴν μακρὰν κόμην· «ἀνὴρ μὲν ἐὰν κομᾷ, ἀτιμία αὐτῷ ἐστι· γυνὴ δὲ ἐὰν κομᾷ, δόξα αὐτῇ ἐστιν» (1 Κορ. ιά, 14). Ὅπως δὲ ἡ μακρὰ κόμη ἦν γυναικώδης καὶ ματαιότητος γνώρισμα, οὕτω καὶ ἡ παντελὴς αὐτῆς ἔλλειψις, ἡ ἐν χρῷ κουρὰ παρά τε τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τοῖς Ἕλλησιν ἦν γνώρισμα τῶν δούλων. Εὐπρεπὲς δὲ καὶ τοῦ ἐλευθέρου ἀνδρὸς ἄξιον ἐνομίζετο τὸ φέρειν κόμην βραχεῖαν. Τούτῳ λοιπὸν τῷ ἔθει ὡς τῷ μᾶλλον ἁρμόζοντι πρός τε τὸ πνεῦμα καὶ τὸν χαρακτῆρα αὐτῶν ἠκολούθησαν οἱ ἀρχαῖοι Χριστιανοί, ὡς καταφαίνεται ἐκ τε τῶν ἐν ταῖς κατακόμβαις ἀνευρεθεισῶν εἰκόνων, καὶ ἐκ τοῦ ὅτι οἱ ἐκ τῶν ματαιοφρόνων καὶ ἐκδεδιητημένων ἐθνικῶν χριστιανοὶ γινόμενοι ἐκείροντο τὴν μακρὰν αὐτῶν κόμην. Οὕτως ὁ περὶ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ τετάρτου καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ πέμπτου αἰῶνος ἀκμάσας λατῖνος ποιητὴς Prudentius ἐν τῷ περὶ στεφάνων βιβλίῳ αὐτοῦ (Ὕμν. XIII. ςίγ. 30) λέγει περὶ τοῦ μακαρίου Κυπριανοῦ Καρχηδόνος, ὅτι Χριστιανὸς γενόμενος ἐστερήθη τὴν πρότερον ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ κυματίζουσαν κόμην. Deflua cæsaries compescitur ad breves capillos. Ἴσως τούτου τοῦ ἔθους λείψανον εἶναι ἡ ἐν τῇ τελετῇ τοῦ βαπτίσματος ἔτι καὶ νῦν γινομένη κουρὰ τῶν βαπτιζομένων νηπίων. ὡς σύμβολον τῆς ἀπαρνήσεως τῶν ματαίων ἐξωτερικῶν καλλωπισμῶν καὶ ἐπιδείξεων. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τοὺς τέσσαρας πρώτους αἰῶνας ὡς πρὸς τὴν πολιτικὴν ἐνδυμασίαν οὐδεμία ὑπῆρχε διάκρισις μεταξὺ τῶν λαϊκῶν καὶ τῶν κληρικῶν, ἔπεται ὅτι οὐδὲ κατὰ τὴν κόμην ὑπῆρχέ τις διαφορὰ, καὶ οἱ ἐκ τοῦ κλήρου ἐξ ἴσου ἀποδοκιμάζοντες τήν τε βαθεῖαν κόμην καὶ τὴν ἐν χρῷ κουρὰν ἔφερον βραχεῖαν κόμην.

Ἀλλ' ὅτε ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ τετάρτου ἤδη αἰῶνος ἐκ τῆς τῶν βαρβάρων ἐπιδρομῆς ἐπῆλθε μεταβολή τις ἐν τῇ πολιτικῇ ἐνδυμασίᾳ, τῆς μεγαλοπρεποῦς ῥωμαϊκῆς τηβέννου (toga) ἀντικατασταθείσης ὑπὸ τῆς βραχυτέρας καὶ ἀκόμψου τῶν ἐπιδρομέων χλαμύδος, τοῦ σάγου (sagum), καὶ οἱ κληρικοὶ διεφύλαξαν τὴν ἀρχαίαν στολὴν ὡς σεμνοτέραν καὶ μεγαλοπρεπεστέραν, ἡ τοιαύτη ἔξωθεν ἐπεισελθοῦσα διάκρισις τῆς στολῆς τοῦ λαοῦ καὶ τῆς τοῦ κλήρου οὐκ ὀλίγον διηκόλυνε καὶ παρεσκεύασε τὴν ὁδὸν καὶ εἰς τὴν μεταβολὴν τῆς κόμης. Εἴπομεν προλαβόντως ὅτι ἡ ἔλλειψις τῆς κόμης, ἡ ἐν χρῷ κουρὰ, ἦν σημεῖον λύπης καὶ πένθους καὶ γνώρισμα τῶν δούλων. Ἐντεῦθεν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ οἱ μετανοοῦντες μεταξὺ πολλῶν ἄλλων ἐξωτερικῶν ἐνδείξεων τοῦ πένθους αὐτῶν καὶ τῆς λύπης ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις ἀπεκείροντο καὶ τὰς κόμας παντελῶς. Ἀπὸ τούτων κατὰ τὸν τέταρτον αἰῶνα παρέλαβον τὸ ἔθος τοῦτο ὡς σύμβολον ταπεινότητος καὶ εὐτελείας οἱ πάντα μὲν τὰ ἐξωτερικὰ μεγαλεῖα περιφρονοῦντες, πάντα δὲ τὰ ταπεινὰ ἐπιζητοῦντες μοναχοί τε καὶ μοναχαὶ, ὡς ἐπικυροῦσι τοῦτο οὐ μόνον αἱ λεξεις κουρὰ καὶ ἀπόκαρσις, αἵτινες, ὡς γνωστὸν, εἶναι τεχνικοὶ ὅροι τῆς εἰς τὸ μοναχικὸν τάγμα κατατάξεως, ἀλλὰ καὶ πλεῖσται ἄλλαι σαφεῖς καὶ ὡρισμέναι μαρτυρίαι ἔκ τε τῆς ἀνατολικῆς καὶ τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας. Τινὰς τούτων ἐπιφυλαττόμενοι νὰ προταγάγωμεν κατωτέρω ἐν οἰκείῳ τόπῳ, ἀναφέρομεν ἐνταῦθα τὸ παρὰ Σωκράτει (Ἐκκλ. Ἱστορ. 3, 1.) περὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου ἀναφερόμενον, ὅτι «ἐν χρῷ κειράμενος τὸν τῶν μοναχῶν ὑπεκρίνατο βίον», τὴν 4 καὶ 7 ἐπιστολὴν τοῦ λατίνου ποιητοῦ, ἐπισκόπου δὲ Νόλης († 431) Παυλίνου, καὶ τὸν δεύτερον κανόνα τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπερμεσοῦντος τοῦ ἑνάτου αἰῶνος ἐπὶ Φωτίου συγκροτηθείσης πρώτης καὶ δευτέρας λεγομένης Συνόδου, ἔνθα περὶ τῶν ἐκ ποτα-

πῶν λόγων τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἀναλαμβανόντων λέγονται τάδε. «Ἐπειδή τινες τὸν μονήρη βίον ὑποδύεσθαι σχηματίζονται, οὐχ ἵνα Θεῷ καθαρῶς δουλεύωσιν, ἀλλ' ἵνα τῇ σεμνότητι τοῦ σχήματος δόξαν εὐλαβείας προσλάβωσι καὶ τῶν οἰκείων ἐντεῦθεν ἡδονῶν ἄφθονον εὕρωσι τὴν ἀπόλαυσιν· τῶν τριχῶν γὰρ μόνων τὴν ἀποβολὴν ποιούμενοι ἐν τοῖς οἰκείοις οἴκοις παρεδρεύουσι, μηδεμίαν τῶν μοναχῶν ἀποπληροῦντες τὴν ἀκολουθίαν ἢ κατάστασιν, ὥρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος κτλ.». Ἐπειδὴ δὲ φανατικοί τινες ἀσκηταὶ καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν νόμων καὶ συνηθειῶν καταφρονηταὶ, οἱ περὶ τὸν Σεβάστης Εὐστάθιον, τὴν κουρὰν ταύτην ἐπὶ πλείονι τάχα εὐλαβείᾳ ἐπέβαλλον καὶ ταῖς ὑπάνδροις γυναιξὶν, ἡ ἐν Γάγγρῃ (μεταξὺ τοῦ 360—370) κατ' αὐτῶν συγκροτηθεῖσα Σύνοδος ἐν τῷ ΙΖ' αὐτῆς κανόνι ἀναθεματίζει τὰς ὑπάνδρους γυναῖκας τὰς ἀποκειρομένας τὰς ἑαυτῶν κόμας. Ὀρθῶς δὲ παρατηρεῖ ὁ Βαλσαμὼν ἑρμηνεύων τὸν κανόνα τοῦτον, ὅτι ἡ τῆς Συνόδου ἀπαγόρευσις ἀφορᾷ εἰς τὰς ὑπάνδρους γυναῖκας, οὐχὶ δὲ τὰς τὸν μοναχικὸν βίον ἀσπαζομένας. Ὅτι δὲ οὐ μόνον δὲν ἔτερον κόμην μακρὰν οἱ μοναχοὶ, ὥς τινες φρονοῦσι, παραβάλλοντες αὐτοὺς πρὸς τοὺς Ναζιραίους, ἀλλὰ καὶ αὐστηρῶς τὸ πρᾶγμα ἀπεδοκιμάζετο καὶ ἀπηγορεύετο ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, μαρτυρεῖ ἡ τῷ 692 ἐν Τρούλλῳ συνελθοῦσα πενθέκτη Σύνοδος περὶ τῶν ἐκ τῆς ἐρημίας εἰς τὴν κοινωνίαν κατερχομένων μελανειμονούντων καὶ κομώντων ἐρημιτῶν διὰ τοῦ ΜΒ' αὐτῆς κανόνος ὁρίζουσα τάδε. «Τοὺς λεγομένους ἐρημίτας, οἵτινες μελανειμονοῦντες καὶ τὰς κεφαλὰς κομῶντες περιάγουσι τὰς πόλεις,... ὁρίζομεν, εἰ μὲν αἱροῦνται, τὰς κόμας ἀποκειρόμενοι, τὸ τῶν λοιπῶν μοναχῶν ἀναδέξασθαι σχῆμα, τούτους ἐν μοναστηρίῳ ἐγκαθίστασθαι καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ἐγκαταλέγεσθαι· εἰ δὲ μὴ τοῦτο προέλοιντο, παντάπασιν αὐτοὺς τῶν πόλεων ἀπελαύνεσθαι κτλ.». Καὶ ὁ περιφανὴς γερμανὸς ἱστορικὸς τῆς Ἐκκλησίας Νέανδρος ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτοῦ (τόμ. 3. σελ. 146. Ἔκδ. 1834) ὀρθῶς μὲν ἀποδέχεται τὴν κουρὰν τῶν μοναχῶν, σφάλλεται ὅμως νομίζων ὅτι αὕτη ἐγένετο κατὰ μίμησιν τῶν Ναζιραίων· διότι οὗτοι, καθὰ προλαβόντως εἴπομεν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς εὐχῆς αὐτῶν δὲν ἐκείροντο, ἀλλὰ τοὐναντίον ἔτερον κόμην· ἀπεκείροντο δὲ αὐτὴν ἅμα τῇ λήξει τῆς εὐχῆς.

(Ἀκολουθεῖ.)

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΣΛΗΜΑΝ

ΚΑΙ ΑΙ ΤΡΩΙΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ.

Ἀπὸ τῆς 8/20 δεκεμβρίου ἀντικείμενα μεγίστου ἐνδιαφέροντος ὑπάρχουσιν ἐκτεθειμένα εἰς τὴν θέαν τοῦ ἀγγλικοῦ δημοσίου ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ South Kensington Museum, ταῦτα δ'εἰσὶ τὰ ἐκ Τροίας ἀρχαιολογικὰ κειμήλια, ἅτινα ἀπὸ τῶν προαιωνίων χωμάτων ἀπεκάλυψεν ὁ σοφὸς καὶ ἐνθουσιώδης ἀρχαιοδίφης κ. Σλῆμαν.

Περὶ τῶν ἀρχαιοτήτων τούτων δημοσιεύομεν ἐξ ἀγγλικοῦ φύλλου τὰς ἑπομένας πληροφορίας.

Ἀρχαιολόγοι τινὲς διαφωνοῦσιν ἴσως ὡς πρὸς τὴν χρονολογικὴν σημασίαν τῶν κειμηλίων τούτων, ἀλλ' διογνωμόνως ἅπαντες τὴν ἱστορικὴν σημασίαν αὐτῶν ἐξαίρουσι καὶ τὸν ὑπὲρ τῆς ἀρχαιότητος ζῆλον τοῦ ἀκαμάτου τούτου ἐρευνητοῦ πάντες ὁμολογοῦσι.

Πολλοὶ ἀνέγνωσαν τὸ περὶ Ἰλίου καὶ τῶν λειψάνων αὐτοῦ ἔργον τοῦ κ. Σλῆμαν, ὅπερ πρὸ διετίας περίπου δημοσιευθὲν λεπτομερῶς πραγματεύεται περὶ τῶν ἐπὶ τοῦ λόφου Ἰσαρλὶκ γενομένων ἀνασκαφῶν καὶ τῶν κατ' αὐτὸν εὑρημάτων. Ὁ σοφὸς ἀρχαιοδίφης πολλὰ ἔτη τοῦ βίου αὐτοῦ εἰς τὴν μελέτην τῶν ἔργων τοῦ Ὁμήρου καὶ ἰδίᾳ τῆς Ἰλιάδος κατατρίψας. οὐδόλως ἀλάθητον ἑαυτὸν ἀξιοῖ διὰ τὰς ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτάτων ἐκείνων χρόνων κρίσεις αὐτοῦ καὶ ἀποκαλύψεις, αἵτινες μελέτης ἄξιαί εἰσι καὶ παρ' αὐτῶν τῶν πρὸς τὸν κ. Σλῆμαν διαφωνούντων ἀρχαιολόγων.

Κατὰ τὸ ὀροπέδιον Ἰσαρλὶκ, ὀγδοήκοντα πόδας ὑπερκείμενον τῶν τρωϊκῶν πεδίων, ὁ σοφὸς ἐρευνητὴς ἐπιχειρήσας τῷ 1870 τὰς πρώτας ἀρχαιολογικὰς ἀνασκαφὰς ἀνέστειλεν αὐτὰς μετ' οὐ πολὺ μέχρι τοῦ θέρους τοῦ ἔτους 1872, ὅτε εἰδικὴν ἄδειαν λαβὼν παρὰ τῆς ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως, τὸ ἔργον αὐτοῦ μέχρι τέλους τοῦ 1873 παρέτεινε καὶ τὰ εἰς τὴν θέαν τοῦ ἀγγλικοῦ δημοσίου ἐκτιθέμενα νῦν ἀντικείμενα ἰδίοις μόχθοις καὶ ἀναλώμασι προσεκτήσατο. Ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Κεζανλὶκ ἀνεῦρε τὰ λείψανα τεσσάρων ὑπερκειμένων πόλεων παρευφερῶν πρὸς τὰς ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου ἑλληνικὰς ἀποικίας· ὡς δεῖγμα δὲ τέχνης ἑλληνικῆς κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην ὁ κύριος Σλῆμαν κέκτηται ἐκ λευκοῦ μαρμάρου τοῦ δωρικοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος γεγλυμμένην μετόπην εἰκονίζουσαν τὸν Φοῖβον καὶ τοὺς ἵππους αὐτοῦ. Τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο, ἄριζον εἰς τὸ εἶδος αὐτοῦ καὶ κατὰ πολλὰ ὅμοιον πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ λόρδου Ἐλγίνου προσκτηθέντα ἀρχαιολογικὰ κειμήλια, ἀνευρέθη ὑπὸ τὴν γῆν ἐν βάθει τριῶν ποδῶν ἀγγλικῶν.

Τὸ Ἴλιον ἦν ἡ ὑπὸ τὴν γῆν τρίτη τῶν προ-

μνησθεισῶν τριῶν κατὰ τὴν Τροίαν ἑλληνίδων πόλεων, κατὰ τὸ Ἴλιον δὲ καὶ ἐν βάθει ὀκτὼ καὶ εἴκοσι ποδῶν ὁ κύριος Σλῆμαν ἀνεκάλυψε τῷ 1873 τὸν θησαυρόν· ἐλλόγως δ' ἐκ τῆς τοποθεσίας, ἐν ᾗ τὸ εὕρημα ἐγένετο. ὁ σοφὸς ἀνὴρ συμπεραίνει ὅτι κατὰ τὴν θέσιν ἐκείνην τὸ πάλαι ἦσαν τὰ τοῦ Πριάμου μέγαρα. Ὁ θησαυρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Τρῳάδος ἐγκεκλεισμένος ἦν ἐν θήκῃ ξυλίνῃ, ἥτις ἐκάη ὅτε ἡ Τροία βορὰ ἐγένετο τοῦ πυρός. Ἀλλοιωθέν τι χαλκοῦ τεμάχιον—ὅπερ ὁ κ. Σλῆμαν ὡς κρίκον ἐπὶ τῆς ξυλίνης θήκης χαρακτηρίζει—ὡς καὶ κλεὶς ἐπίσης ὑπὸ τοῦ πυρὸς βλαβεῖσα—φαίνονται ἐν τῷ ἑτέρῳ τῶν κιβωτίων ἐν οἷς κατατεθειμένος εὕρηται ὁ ἐν τῷ μουσείῳ ἀρχαιολογικὸς θησαυρός. Ἀργυροῦν τι δοχεῖον προσκεκολλημένον ὑπάρχει ἐπὶ τὸν τῆς ξυλίνης θήκης κρίκον, προφανῶς δὲ τῇ τοῦ πυρὸς ἐνεργείᾳ προσεκολλήθη εἰς αὐτόν. Ἀξιοπερίεργα ὄντως ἀντικείμενα τέχνης εἰσὶ δύο γυναικεῖοι ἀνάδεσμοι, πλεκτοὶ κεφαλόδεσμοι, ποικίλλοντες τὴν κατασκευὴν καὶ ἀμφότεραι λίαν ἔντεχνοι. Ἐκτὸς τούτων ἀλύσσεις χρυσαῖ, ψέλλια, ἐνώτια, δακτύλια, κομβία καὶ ἄλλα χρυσᾶ μικρὰ κοσμήματα πλείω τῶν 8,750 ἐν συνόλῳ φαίνονται παρὰ τὰς ἀνωτέρω προμνησθείσας δύο ὡραίας ἀναδέσμας.

Περιέργου κατασκευῆς χρυσῆ τις φιάλη. χρυσοῦν τι δοχεῖον καὶ δύο χρυσᾶ κύπελλα ἐφελκύουσι τὴν προσοχὴν τοῦ παρατηρητοῦ. Τὸ ἕτερον τῶν κυπέλλων τούτων (ἀμφικύπελλον), ὡραῖον καθ' ὅλου καὶ μεγαλοπρεπὲς τὸ σχῆμα, βάρος ἔχον 601 γραμμαρίων, διετηρήθη ἐν καλῇ καταστάσει, ἴχνη δὲ τῆς τοῦ πυρὸς ἐνεργείας ἔχει ἐπὶ τῆς ἑτέρας τῶν πλευρῶν, σφυρηλατηθείσης πρὸς ἐπιδιόρθωσιν προγενομένης θραύσεως.

Ἐν τῇ τοῦ κ. Σλῆμαν συλλογῇ συμπεριλαμβάνονται πολλὰ ἕτερα ἀργυρᾶ κύπελλα καὶ δοχεῖα — κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐκ τοῦ πυρὸς βλαβέντα — καὶ κύλιξ — ἐκ χρυσοῦ μεμιγμένου πρὸς πεμπτημόριον ποσότητος ἀργύρου — ἐξ ἀργυραῖ λεπίδες μαχαιρῶν, ὀρειχάλκινοι πελέκεις, περικεφαλαίαι, ὅπλα τινά, καὶ ἀσπὶς ὀμφαλόεσσα.

Πολλὰ ἕτερα ἀντικείμενα πήλινα ποικιλόχροα, μάλιστα δὲ μελάγχροα, ἐρυθρὰ καὶ φαιᾶ, ἀπεικονίσμασι λευκοῖς ἐπιχαρίτως πεποικιλμένα, εὕρηνται ἐκτεθειμένα ἐν τῷ μουσείῳ, ἐξήχθησαν δὲ ἐκ βάθους 50 καὶ 60 ποδῶν ὑπὸ τὴν γῆν. Ἕτερα κεραμουργικῆς λείψανα, ἀναγόμενα εἰς τὴν γ' ἢ τὴν δ'. π. Χ. ἑκατονταετηρίδα καὶ ποικίλα τὸ μέγεθος, ἀνευρέθησαν εἰς διάφορα ὑπὸ τὴν γῆν βάθη· ἓν τούτων ὕψος ἔχει ποδῶν πέντε, ἐν εἴδει δὲ πίθου οἰνοθήκη ἢ ἐλαιοθήκη ἦν, ὡς φρονεῖ ὁ κ. Σλῆμαν, ἐξαχθὲν δὲ ἐπὶ πολὺ ἀπὸ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν περιπετειῶν προεφύλαξε δύο τῶν τοῦ κ. Σλῆμαν ἐργατῶν, ἐν αὐτῷ κατακλινομένων.

Τὰ τῆς συλλογῆς ταύτης πήλινα δοχεῖα. ποικίλα τὸ σχῆμα καὶ τὸ μέγεθος, ἐκ τοῦ Ἰλίου ἐξαχθέντα, ἄξιά εἰσι μελέτης ἐπισταμένης, μάλιστα δὲ οἱ εἰς αὐτὰ συγκαταλεγόμενοι ἐρυθρόχροοι ἀμφορεῖς καὶ τὰ γλαυκὸς ὁμοίωμα ἔχοντα ἀγγεῖα. Ἡ τῆς γλαυκὸς ἀπεικόνισις ἐπὶ τῶν δοχείων τούτων μαρτυρεῖ, κατὰ τὸν κ. Σλῆμαν, ὅτι οἱ Τρῶες περὶ πολλοῦ ἐποιοῦντο τὴν τῆς γλαυκώπιδος Ἀθηνᾶς λατρείαν.

Μέγας ἀμφορεὺς, ἐπίσης τῷ τῆς γλαυκὸς ὁμοιώματι πεποικιλμένος, ἀνευρέθη κατὰ τὰ δώματα τοῦ Πριάμου ἐν βάθει 26 ποδῶν. Παρὰ τὰ ἀνωτέρω ἀντικείμενα ὑπάρχουσιν ὡσαύτως ἐκτεθειμένα τρία ἀνθρώπινα κρανία, τούτων δὲ τὸ ἓν — ἴχνη παρέχον τῆς τοῦ πυρὸς ἐνεργείας — συμπεραίνεται γυναικὸς κρανίον, διότι παρ' αὐτὸ εὑρέθησαν ἐνώτια, καρφὶς ἐπιστήθιος καὶ δακτύλιος χρυσοῦς.

Ἐκ τῶν δοχείων καὶ τῶν κυπέλλων, τῶν κατὰ τὸ πρῶτον γήϊνον στρῶμα ἀνευρεθέντων, πολλὰ τῇ τοῦ πυρὸς ἐπηρείᾳ προσέλαβον ζώων σχῆμα, οἷον χοιριδίου ἢ ἱπποποταμίσκου ἐν δὲ τοῖς μικκύλοις τῶν κεραμουργημάτων ἄξια μεγίστης προσοχῆς ὑπάρχουσιν ἀντικείμενα, οἷον λίαν ἔντεχνον ὁμοίωμα ἀνθρωπίνου προσώπου. Τούτου δυστυχῶς ἐλλείπουσι τὸ μέτωπον καὶ τὰ βλέφαρα, ἀλλὰ σῶα ὑπάρχουσιν ἡ ῥὶς, τὸ στόμα καὶ ὁ πώγων.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ κ. Σλῆμαν συμπεριλαμβάνονται διάφορα κοσμήματα στολισμοῦ γυναικείου, οἷον καρφίδες ἀργυραῖ καὶ χάλκιναι, ὀστέϊνα καὶ ξύλινα ἐργαλεῖα διὰ κεντήματα, μουσικά τινα μικρὰ ὄργανα κτλ, ἐν Τροίᾳ ἀνευρεθέντα, ὡς καὶ τὰ παρὰ τὰς Μηκύνας ἀνακαλυφθέντα μικρὰ ἀρχαιολογικὰ κειμήλια, ἤτοι Ἥρας ὁμοίωμα ἐξ ἀχάτου, ἐκ πορφυρίτου ἀπεικόνισμα δύο θεῶν φοινικικῶν κρατούντων ἀστραπὰς, καὶ ἄγαλμα ἐξ ὀφίτου λίθου παριστάνον ἵππους.

Τὸ ἄριστον ἀντικείμενον τῆς συλλογῆς ταύτης ὑπάρχει κίων τις, ἐν Ἰλίῳ ἐν τῷ τῆς Ἀθηνᾶς ἱερῷ ἀνευρεθεὶς καὶ ἀπὸ τῆς γ'. π. Χ. ἑκατονταετηρίδος χρονολογούμενος. Ὁ κίων οὗτος πολλὰς ἔχει τὰς ἐπιγραφὰς εἰς μνήμην βασιλέως Ἀντιόχου (ἄγνωστον τίνος, τοῦ ἀπὸ 260—261 ἢ τοῦ ἀπὸ 223—187 π. Χ.) δωρήσαντος γαίας εἰς Ἀριστοδικίδην τινὰ, ὅστις ταύτας ἐδωρήσατο πάλιν κατὰ τὸν Μελέαγρον, εἰς τὸν ἐν Ἰλίῳ ναὸν τῆς γλαυκώπιδος Ἀθηνᾶς.

Ἡ τοῦ κ. Σλῆμαν ἀρχαιολογικὴ συλλογὴ, οἵα ὑπάρχει κατατεθειμένη νῦν ἐν τῷ ἀγγλικῷ μουσείῳ, πληροῖ κιβώτια 21, περιλαμβάνει δὲ χιλιάδας ἀξιοπερίεργων ἀντικειμένων, πρὸς μελέτην ταξιθετημένων δεξιῶς.

Περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου σπουδαῖος φίλος ἐπιστέλλει ἡμῖν ἐκ Λονδίνου τὰς ἑπομένας ὀλίγας λέξεις.

Μετέβην εἰς τὸ South Kensington Museum, ἔνθα ἐσχάτως ἐτέθησαν ὅσα ἐνταῦθα ἐκόμισεν ὁ κ. Σλῆμαν. Εἶναι δὲ ταῦτα ἡ περίφημος συλλογὴ τοῦ Ἰσαρλίκ. Κατ' ἐμὲ, καίτοι οὐκ εὔχομαι εἶναι ἀρχαιολόγος, ἄνθρακες ὁ θησαυρὸς, διότι τὰ πλεῖστα τῆς συλλογῆς εἶναι πήλινα ἀγγεῖα ἐργασίας οὐχὶ βαρβάρου, ἀλλ' ἀγρίου αἰῶνος, καθ' ὃν οὐδὲ ὁ τροχὸς τῶν κεραμευόντων ἦν γνωστός· ἀπορῶ δὲ διατί δέκα ἐπληρώθησαν θῆκαι ἀγγείων, ἅπερ πάντα σχεδὸν εἰσιν ὅμοια. Ἀντὶ τοσαύτης κεραμίων πληθύος δέκα μόνον ἂν ἐκομίζοντο, ὁ σκοπὸς θὰ ἐξετελεῖτο. Ἐπιθεωρῶν τις τὰς θήκας ἀλλεπαλλήλως καὶ ἄκων ὑποπτεύει μὴ ὁ κ. Σλῆμαν κεραμεῖον ἐν Ἰσαρλὶκ ἀνεκάλυψεν ἀντὶ τῆς τοῦ Πριάμου βασιλείας. Ἀναγινώσκοντες ἐν τῷ Ὁμήρῳ τὸ «δέπας ἀμφικύπελλον» ἐννοοῦμεν διπλοῦν ποτήριον ἡνωμένον κατὰ τὰς βάσεις, ὅμοιον, φέρ' εἰπεῖν, πρὸς τὸ ἐκκλησιαστικὸν δισκοπότηρον· ἀλλ' ὁ κ. Σλῆμαν διατείνεται ὅτι λανθανόμεθα καὶ κακῶς ἐννοοῦμεν τὸ πρᾶγμα· ἐκόμισε δ' ἡμῖν πολλὰς δεκάδας ἀμφικυπέλλων, ἤτοι δοχείων δύο ἐχόντων λαβὰς, ὡς αὐτὸς ἐννοεῖ τὴν λέξιν. Ἀγγεῖά τινα ἔχοντα ἀπεικονισμένας δύο ἢ τρεῖς γραμμὰς ἢ στιγμὰς παριστῶσι τὴν γλαυκῶπιν Ἀθήνην, ἧς μάτην τοὺς χαρακτῆρας ἀνεζήτησα, καίπερ μετὰ χεῖρας φέρων τὸν Ὅμηρον. Δύο μεγάλαι θῆκαί εἰσι πλήρεις κεραμίνων σφονδυλίων, πολλὰ καὶ μυστηριώδη σημαινόντων, ἀλλὰ καταληπτὰ μόνον τῷ νέῳ ἑρμηνευτῇ τοῦ Ὁμήρου, οἷον, τοῦτο μὲν σημαῖνον θυσιαστήριον, τὸ ἄλλο ἡλιακὰς ἀκτῖνας, ἕτερον τοὺς ἀστέρας καὶ οὐκ οἶδ' ὅ,τι ἄλλο. Ἐπέδειξέ μοι ὀμφαλόεσσαν ἀσπίδα μικρᾶς διαμέτρου ἐκ χαλκοῦ, ἀλλ' οὐκ οἶδα πῶς ἐφάνη μοι μᾶλλον τρυβλίον ἢ πινάκιον μεσόμφαλον. Περὶ δὲ τοῦ κυρίως θησαυροῦ τοῦ Πριάμου, οὗτος ἀπαρτίζεται ἐκ κοσμημάτων τῆς κεφαλῆς αἰγυπτιακοῦ ῥυθμοῦ, χρυσῶν μὲν ἀλλ' ἀκόμψως ἐξειργασμένων, 2—3 ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν ποτηρίων καὶ ἀγγείων, παθόντων ἐκ τοῦ πυρός.

ΑΝΑΛΕΚΤΑ.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ.

Η ΜΕΣΗ ΑΣΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΕ' ΑΙΩΝΑ.—Κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 23/5 δεκεμβρίου τῆς Γεωγραφικῆς ἑταιρίας τῶν Παρισίων ἐν τῶν μελῶν αὐτῆς ὁ κ. Soyans ἀπήγγειλε λαμπρὸν λόγον περὶ τῆς εἰς τὴν μέσην Ἀσίαν μεταβάσεως τοῦ Ῥούν Γονζαλὲς δὲ Φλαβίγιο, διαγενάντος ἐν αὐτῇ ἀπὸ τοῦ 1403—1406. Ὁ Τιμοὺρ βέης, γνωστότερος ὑπὸ τὸ ὄνομα Ταμερλάνος ἢ ὀρθότερον Τιμοὺρ Λὲνκ (Τιμοὺρ ὁ χωλὸς), αἰχμαλωτεύσας ἐν τοῖς πεδίοις τῆς Ἀγκύρας καὶ ἐν κλωβῷ ἐγκλείσας τὸν σουλτάνον Βαγιαζὴτ τὸν Γιλδιρὶμ (Κεραυνὸν) συνηχμαλώτευσε καὶ πρέσβεις Ἱσπανοὺς εὑρισκομένους παρὰ τῷ στρατῷ τοῦ σουλτάνου τῶν Ὀθωμανῶν. Γνωρίσαντες οὗτοι τῷ νικητῇ ὅτι πρέσβεις ἦσαν καὶ μεγάλην αὐτῷ παρασχόντες ἰδέαν περὶ τῆς ἰσχύος τοῦ κυρίου αὐτῶν ἀπηλευθερώθησαν καὶ ἀπεστάλησαν ὀπίσω εἰς τὸν βασιλέα τῆς Καστιλλίας, οὐχὶ δεσμὰ ἀλλὰ πλούσια φέροντες δῶρα. Ὁ τῆς Καστιλλίας ἄναξ Δὸν Ἑρρῖκος ἠθέλησε ν' ἀνταποκριθῇ πρὸς τὰς φιλοφρονήσεις ταύτας καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Τιμοὺρ πρεσβευτὴν ἕνα τῶν θαλαμηπόλων αὐτοῦ μεγάλην ἀποφέροντα συνοδίαν, ἐν ᾗ, ὡς εἰκὸς κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ὑπῆρχε καὶ εἷς θεολόγος. Ἡ μετάβασις ἐγένετο διὰ Τραπεζοῦντος, ἥτις ἦν τότε ἔδρα ἀσθενοῦς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας ἐκ βάθρων ἔκτοτε σαλευομένης καὶ καταλυθείσης, ὡς γνωστὸν, μικρὸν μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ ἀφήγησις τοῦ θεολόγου Ῥούν Γονζαλὲς δὲ Φλαβίγιο, καίπερ ἐν πολλοῖς ἐσφαλμένη, οὐχ ἧττον κρίνεται ὑπὸ τοῦ κ. Soyans ἀνεκτίμητον ἱστορικὸν μνημεῖον. Ὁ Τιμοὺρ μετὰ πολλῶν ἐδέξατο τιμῶν τοὺς Καστιλλανοὺς, ὧν τὸ ταξείδιον τριετίαν ὅλην διήρκεσε. Παντοειδεῖς ἑορταὶ εἰς τιμὴν αὐτῶν ἐδόθησαν, ἡ περιεργοτέρα δὲ τούτων ἦν ἡ ἑορτὴ τῆς μέθης τοῦ λαοῦ. Εὐθὺς ὡς ὁ σουλτάνος ἀνῆρε τὴν χεῖρα, ἕκαστος ὤφειλε νὰ ἐκκενώσῃ μέχρι τρυγὸς τὸ ποτήριον αὐτοῦ, τὸ δὲ γύμνασμα τοῦτο διήρκει, ἕως οὗ χιλιάδες συμποτῶν δὲν ἠδύναντο νὰ σταθῶσιν ὄρθιοι. Ὁ Ταμερλάνος συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ κατασκευάσῃ ἀγορὰν κεκαλυμμένην (bazar) διὰ μέσου τῆς Σαμαρκάνδης· οἱ ἀξιωματικοὶ αὐτοῦ κατέῤῥιψαν τὰς οἰκίας, αἵτινες ἀπέφρασσον τὴν ὁδόν. Ἡ ἀγορὰ κατεσκευάσθη ἐντὸς εἴκοσιν ἡμερῶν, μηδενὸς τολμήσαντος νὰ εἴπῃ τι διὰ τὴν λίαν συνοπτικὴν ταύτην συμπεριφοράν. Οἱ ἰδιοκτῆται, ἀντὶ νὰ αἰτήσωνται ἀποζημίωσιν, ἦσαν κεκρυμμένοι ἐπὶ τῷ φόβῳ μὴ ὁ σουλτάνος καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν προσαπαιτήσῃ. Ὁ Φλαβίγιος δίδωσι λεπτομερείας καὶ περὶ Ἰνδικῆς, ἣν ἐξ ἀκοῆς μόνον γινώσκει. Περιεργότατον δ' εἶναι ὅτι θεωρεῖ τοὺς κατοίκους αὐτῆς χριστιανοὺς τοῦ ἀνατολικοῦ δόγματος. Οὐδόλως ἀπίθανον ὅτι ὡς ἐκ τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων τῶν Βυζαντινῶν μετὰ τῆς Ἰνδικῆς, ἡ ὀρθοδοξία ἐξετάθη εἴς τινας τῶν κατοίκων τῆς χώρας ἐκείνης, ἐξ ὧν ἴσως ἠρύσθη τὰς πληροφορίας αὐτοῦ ὁ Φλαβίγιος. Ἡ ἐξήγησις αὕτη φαίνεται ἡμῖν πιθανωτέρα ἐκείνης, ἣν δίδωσιν ὁ κ. Soyans, ἀποδίδων τὴν πληροφορίαν τοῦ ἱσπανοῦ θεολόγου εἰς τὴν μεγάλην ἀνα-

λογίαν τοῦ βουδισμοῦ καὶ τῆς ὀρθοδοξίας. Ἐὰν ἀναλογία ὑπάρχῃ, ἡ ἀναλογία εἶναι οὐχὶ μεταξὺ ἑνὸς δόγματος, ἀλλὰ σύμπαντος τοῦ χριστιανισμοῦ μετὰ τοῦ βουδισμοῦ. Ἡ Τριὰς καὶ ἡ ἐκ Παρθένου γέννησις δὲν εἶναι εἰδικὸν τῆς ὀρθοδοξίας δόγμα.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ.

ΟΙ ΦΑΡΙΣΑΙΟΙ.—Ἐν τῇ κατὰ τὴν 10/22 δεκεμβρίου συνεδριάσει τῆς ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίας τῶν ἠθικοπολιτικῶν ἐπιστημῶν ὁ περιώνυμος καθηγητὴς κ. Φράγκ προσφέρων ἐν ὀνόματι τοῦ συγγραφέως κ. Κοὲν δίτομον σύγγραμμα ἐπιγραφόμενον «οἱ Φαρισαῖοι», ἀνήγγειλεν ὅτι προτίθεται προσεχῶς νὰ ὑποβάλῃ ἐκτενῆ ἔκθεσιν περὶ τοῦ σπουδαίου τούτου πονήματος. Ἀλλὰ καθυπέδειξεν ἐκ τῶν προτέρων τὸν οὐσιώδη χαρακτῆρα τοῦ πονήματος τούτου καὶ συνεκεφαλαίωσε τὰ συμπεράσματα αὐτοῦ. Ἐκτὸς, εἶπεν, ἰδιαιτέρας τινὸς τάξεως πεπαιδευμένων οἱ λοιποὶ τοὺς Φαρισαίους γινώσκομεν μόνον ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου, ὅπερ δὲν δίδει περὶ αὐτῶν καλὴν ἰδέαν. Παριστῶσιν αὐτοὺς ὡς ὑποκριτὰς, ἐπικαλουμένους τὸν νόμον χάριν τῆς ὑπερηφανίας καὶ τῶν ἀδυναμιῶν αὐτῶν. Ὑπῆρχε τῷ ὄντι τάξις Φαρισαίων ἀξία τῆς μομφῆς ταύτης, τούτους δὲ καὶ τὸ Ταλμοὺθ καταγγέλλει καὶ ἀποκαλεῖ ψευδοφαρισαίους, τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἐξωτερικὸν τῆς σεβαστῆς ταύτης αἱρέσεως δανειζομένους ἐπὶ σκοπῷ ἐπιμέμπτῳ. Οἱ ἀληθεῖς Φαρισαῖοί εἰσιν οἱ ὧν ὁ ἀπόστολος Παῦλος ηὔχετο μαθητὴς εἶναι, καὶ ἐν οἷς συγκαταλέγονται ἄνδρες, οἷοι ὁ Χιλὲλ καὶ ὁ Γαμαλιήλ. Καὶ ὁ μὲν πρῶτός ἐστιν ὁ εἰπὼν ἥμισυν αἰῶνα πρὸ τοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἅπας ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται ἐν ταῖς λέξεσι ταύταις «ὃ σὺ μισεῖς, ἑτέρῳ μὴ ποιήσεις», ὁ δὲ Γαμαλιὴλ ἀπήντησεν ὑπὲρ τῶν ἀσκητῶν τὴν ἐφαρμογὴν τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας. «Ἐὰν τὸ ἔργον τοῦτό ἐστιν ἐξ ἀνθρώπων, ἔλεγεν, καθ' ἑαυτὸ ἀπολεῖται, ἐὰν δ' ἐκ Θεοῦ, οὐδεὶς ὁ δυνάμενος καταστρέψαι αὐτό». Ἐν τῷ βιβλίῳ αὐτοῦ ὁ κ. Κοὲν πραγματεύεται περὶ τῶν ἀληθῶν Φαρισαίων. Μὴ παραδεχόμενος ὁ κ. Φράγκ τὴν ὁμοιότητα ἣν ὁ ἱστορικὸς Ἰώσηπος ἀνευρίσκει μεταξὺ τῶν ἰουδαϊκῶν αἱρέσεων καὶ ἑλληνικῶν φιλοσοφικῶν σχολῶν καὶ ἰδίᾳ μεταξὺ τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Στωϊκῶν, λέγει ὅτι οἱ Φαρισαῖοι ἦσαν κόμμα πολιτικόν τε ἅμα καὶ θρησκευτικόν. Καὶ ὡς μὲν πολιτικὸν κόμμα ἐκπρόσωποῦσι τὸ δημοκρατικὸν καὶ φιλελεύθερον πνεῦμα κατὰ τῶν ἀξιώσεων τοῦ κλήρου καὶ τῆς βασιλείας καὶ τὸ ἐθνικὸν πνεῦμα κατὰ τῆς ξένης ἐπιδρομῆς ἢ κυριαρχίας. Ὡς δὲ θρησκευτικὸν κόμμα βαθυτέραν καὶ διαρκεστέραν ἐνήσκησαν ἐπιρροήν. Διὰ λεπτεπιλέπτου καὶ λίαν εὐφυοῦς συζήματος ἐξηγήσεως ἐμείωσαν τὸ ἄκαμπτον τῶν νόμων τῆς Πεντατεύχου, κατήργησαν τὴν ποινὴν τοῦ ἀντιποίνου καὶ ἤθελον νὰ καταργήσωσι καὶ αὐτὴν τὴν θανατικὴν ποινήν· συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐξάλειψιν τῆς πολυγαμίας, διέσπασαν τὴν ἐκπαίδευσιν, παρεκώλυσαν τὸν σχηματισμὸν ἰδιαιτέρας ἱερατικῆς τάξεως καὶ ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις ἐξήγνισαν τὴν θρησκείαν. Ὁ κ. Φράγκ ἀναγγέλλει ὅτι προτίθεται προσεχῶς νὰ προβῇ εἰς εὐρυτέρας ἀναπτύξεις περὶ τοῦ θέματος τούτου.

ΜΕΛΕΤΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΤΟΥ ΑΒΡΑΑΜ.—Ὅσον οὔπω ἐκδίδοται ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπὸ τοῦ αἰδεσίμου H. Y Tomkins σύγγραμμα ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον περιγράφον τὸν πεπολιτισμένον κόσμον, ἐν ᾧ ἔζησεν ὁ Ἀβραὰμ ἀπὸ Ἐλὰμ, πρὸς ἀνατολὰς, μέχρις Αἰγύπτου πρὸς δυσμάς. Ὁ συγγραφεὺς συνέταξεν τὴν πραγματείαν αὐτοῦ ἐπὶ τῇ βάσει πάντων τῶν τελευταίων ἐξαγομένων τῶν αἰγυπτιολογικῶν καὶ ἀσσυριολογικῶν ἐρευνῶν.

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΩΡΑ.

Κατὰ τὴν τελευταίαν ὥραν ἐπῆλθεν ἡ ἑπομένη ὑπουργικὴ μεταβολή.

Ἡ Α. Ὑψ. ὁ *Χαμδὺ* πασσᾶς, τέως ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν, διωρίσθη μέγας βεζίρης.

Ἡ Α. Ἐξ. ὁ *Σαὶτ* πασσᾶς, τέως ἀρχιγραμματεὺς τῶν ἀνακτόρων, διωρίσθη ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν.

Ἡ Α. Ἐξ. ὁ *Κιαρῆ* πασσᾶς, τέως διευθυντὴς τῶν ἐμμέσων φόρων, διωρίσθη ὑπουργὸς τῶν οἰκονομικῶν.

Ἡ Α. Ἐξ. ὁ *Ναμὶκ* πασσᾶς, τέως πρόεδρος τῆς Γερουσίας, διωρίσθη ὑπουργὸς τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ταμείου.

Ἡ Α. Ἐξ. ὁ *Ἀχμὲτ Βεφὶκ* πασσᾶς διωρίσθη ὑπουργὸς τῆς παιδείας.

Ἡ Α. Ἐξ. ὁ *Σαδὶκ* πασσᾶς, διωρίσθη διευθυντὴς τῶν ἐμμέσων φόρων.

Ἡ Α. Ἐξ. ὁ *Κεμὰλ* πασσᾶς, διωρίσθη πρόεδρος τῆς Γερουσίας.

Ἡ Α. Ἐξ. ὁ *Γιουσοὺφ* πασσᾶς, τέως ὑπουργὸς τῶν οἰκονομικῶν, διωρίσθη νομάρχης Τραπεζοῦντος.

Ὁ ὑπεύθυνος Ε. ΠΑΠΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ.

Τύποις Βουτυρα καὶ Σ^ας.